

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. INDLEDNING	3
1.2. PROBLEMFELT	3
1.3. PROBLEMFÖRMULERING	5
1.4. UNDERSPÖRGSMÅL	5
1.5. INTRODUKTION TIL PINK ARMY	6
2. VIDENSKABSTEORI & METODE	6
2.1. VIDENSKABSTEORI	6
2.1.1. KRITISK TEORI	6
2.1.2. ADORNO OG HORKHEIMER	7
2.1.3. HABERMAS	7
2.1.4. HONNETH	8
2.1.5. EPISTEMOLOGISK OG ONTOLOGISK UDGANGSPUNKT	9
2.1.6. KRITISK HERMENEUTIK	10
2.1.7. KRITISK TEORI I PROJEKTET	11
2.1.8. ANDRE VIDENSKABSTEORETISKE BETRAGTNINGER	12
2.2. METODE	12
2.2.1. AFGRÆNSNING AF GENSTANDSFELT	12
2.2.2. BEGREBSAFKLARING	14
2.2.3. VALG AF TEORI	15
2.2.4. VALG AF EMPIRI	17
2.2.5. ANALYSESTRATEGI	20
2.2.6. ANALYSEDESIGN	23
3. TEORI	24
3.1. JÜRGEN HABERMAS	24
3.1.1. BORGERLIG OFFENTLIGHED OG DENNES FORFALD	24
3.1.2. DET DELIBERATIVE DEMOKRATI	25
3.2. NANCY FRASER	29
3.2.1. SVAGE OFFENTLIGHEDER	29
3.2.2. STÆRKE OFFENTLIGHEDER	30
3.2.3. UNDERORDNEDE MOD-OFFENTLIGHEDER	30
3.3. KREATIV AKTIVISME	31
3.3.1. DE 6 AKTIVISTTYPER	31
3.3.2. DEN KREATIVE AKTIVIST	32
3.3.3. ORGANISERING OG MÅL	32
3.3.4. IRONI OG UTOPI	33
4. ANALYSE	34
4.1. VILKÅR FOR DELTAGELSE I DET DANSKE DEMOKRATI	34
4.1.2. INTERNATIONALISERINGEN OG EU	34
4.1.3. DECENTRALISERINGEN OG STRUKTUREREFORMEN	37
4.1.4. SAMMENFATNING	41
4.2. KREATIV AKTIVISME OG PINK ARMY	42
4.2.1. NYE SOCIALE BEVÆGELSER OG DEN KREATIVE AKTIVISME	42
4.2.2. PINK ARMY	44
4.2.2.2. MÅLSÆTNING	47
4.2.2.3. UDTRYKSFORMER	48
4.2.3. SAMMENFATNING	50

4.3. KREATIV AKTIVISME SOM SUPPLERENDE DEMOKRATISK	
DELTAGELSESFORM	51
4.3.1. DEN FRAGMENTEREDE OG HORIZONTAL ORGANISERING.....	52
4.3.2. DE UTOPISE MÅLSÆTNINGER.....	54
4.3.3. DE IRONISKE OG HUMORISTISKE UDTRYKSFORMER.....	56
4.3.4. SAMMENFATNING.....	57
5. KONKLUSION	58
6. PERSPEKTIVERING.....	59
7. LITTERATURLISTE	61
7.1. LITTERATUR.....	61
7.2. INTERNETSIDER	62
1 bilag vedlagt	

1. INDLEDNING

1.2. PROBLEMFELT

Vilkårene for deltagelse i det danske politiske system er underlagt forandring. Forandringerne bunder i høj grad i forskydninger af den politiske magt både inden for de nationale grænser, men også styret af internationale og globale samarbejder og magtindflydelse. Den enkelte demokratiske borgers mulighed for at komme til orde i samfundet ændres gradvist sammen med demokratiets karakter.

De seneste årtier har forudsætningerne for det danske repræsentative demokrati været udfordret, idet den politiske magt er forskudt på flere niveauer. Samfundets beslutninger tages i stigende grad i beslutningsfora, hvor de politiske aktører i tiltagende grad er underrepræsenteret. Der sker en svækkelse af statens rolle som forum for kollektiv beslutningstagning, hvilket bunder i en decentralisering, hvor især kommunerne tillægges større politisk ansvar, og en internationalisering, hvor nationalstaten afgiver suverænitet til overstatslige organer såsom EU (Christiansen og Togeby 2006: 2). Disse udviklingstendenser må formodes at have konsekvenser for borgerens vilkår for demokratisk deltagelse, og påvirker altså måden hvorpå borgeren organiserer sig. Den tyske sociolog og filosof Jürgen Habermas beskæftiger sig med borgerens rolle i demokratiet, og opstiller på baggrund heraf idealet om kommunikativ handlen i det deliberative demokrati. Habermas' deliberative demokratiform vil udgøre et normativt grundlag i vores kritiske undersøgelse af ovenfor nævnte ændringer i det danske demokrati, og deres konsekvenser for borgernes mulighed for demokratisk deltagelse.

Det danske demokrati påvirkes dog også af borgernes måde at organisere sig på. Her er det især relevant at notere sig det faldende partimedlemskab i de danske partier, en udvikling som har fundet sted siden 1960'erne (Gundelach

2011: 225). Denne 'partiernes krise' har medvirket til borgernes organisering på civilsamfundsniveau uden om partierne i eksempelvis græsrodsbevægelser, diverse foreninger samt et stigende engagement i frivillige organisationer (Gundelach 2011: 226ff).

Her bliver de sociale bevægelser relevante som en måde for borgerne at udtrykke en politisk holdning på et anderledes plan end det partipolitiske. Siden 1960'erne har sociale bevægelser taget form af såkaldte 'nye sociale bevægelser'. De nye sociale bevægelser kendetegnes ved at beskæftige sig med post-materielle værdier, såsom køn, miljø og velfærd, ofte være tilknyttet venstrefløjen, især henvende sig de unge og veluddannede samt være decentraliserede i deres organisering. Disse nye sociale bevægelser benytter sig desuden af nye former for ikke-voldelige protester (Buechler 1995). Men også inden for nye sociale bevægelser sker en differentiering.

Den danske Ph.d.-studerende ved Institut for Samfund og Globalisering på Roskilde Universitet, Silas Harrebye, opdeler i sin Ph.d.-afhandling 'Cracks' aktivisme i seks typer, og påpeger herunder en kreativ aktivistform. Denne kreative aktivisme engagerer ofte sine medlemmer i mere projektlignende forhold og derfor i et kort og mere 'eventlignende' tidsperspektiv. Der benyttes innovative strategier til at inspirere og provokere de ledende politikere fremfor at forsøge at kræve konkrete tiltag og ændringer (Harrebye 2012: 8). Samtidigt muliggør den kreative aktivismes visuelle og ofte ironisk prægede udtryksformer også en påvirkning af det omgivende civilsamfund, som opfordres til refleksion over forskellige problemstillinger. Udgangspunktet for vores undersøgelse af den kreative aktivisme er aktivistgruppen 'Pink Army'. Pink Army præger bybilledet med lyserøde legetøjssoldater, og ønsker derigennem at gøre opmærksomme på deres målsætning om en krigsløs verden.

Der kan argumenteres for, at den kreative aktivismes meget utopiske og ikke klart definerede målsætninger er hæmmende for de kreative aktivisters mulighed for at opnå konkret politisk indflydelse. Vi er bevidste om, at

hverken nye sociale bevægelser eller den kreative aktivisme udelukkende arbejder mod at opnå politisk indflydelse. Men i dette projekt undersøges den kreative aktivismes mulighed for politisk indflydelse for at forstå, hvorvidt denne aktivismeform kan supplere de eksisterende demokratiske deltagelsesformer. Der er, ud fra denne optik, forskellige kritikpunkter knyttet til den kreative aktivismes muligheder i det danske demokrati. Vi vil derfor i projektets analyse gå kritisk til denne udvikling inden for borgernes aktivistiske organiseringsformer eksemplificeret ved Pink Army.

Vores motivation for dette projekt opstår i mødet mellem det ændrede danske demokrati og den kreative aktivisme. Den kreative aktivisme betragtes i denne sammenhæng som en måde for borgeren at komme politisk til orde i et udfordret dansk demokrati. Projektet vil med udgangspunkt i Pink Army og gruppens organisering, udtryksformer og målsætning undersøge, i hvilket omfang den kreative aktivisme kan udgøre et supplement til andre demokratiske deltagelsesformer i det danske demokrati.

Vores problemformulering lyder:

1.3. PROBLEMFOMULERING

I hvilken udstrækning kan den kreative aktivisme udgøre en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?

1.4. UNDERSPØRGSMÅL

- 1) Hvad kendetegner vilkårene for deltagelse i det danske demokrati?*
- 2) Hvad er kreativ aktivisme og hvordan kommer denne aktivismeform til udtryk hos Pink Army?*
- 3) I hvilket omfang kan den kreative aktivismes organisering, udtryksformer og målsætning realisere denne aktivismeform som en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?*

1.5. INTRODUKTION TIL PINK ARMY

Pink Army er en dansk aktivistgruppe, der blev stiftet i København i september 2007 som et resultat af et kollektivt sæt idéer og idealer. Siden har Pink Army opereret flere steder i både Danmark, Europa og USA. Det er uvist, hvor mange tilhængere aktivistgruppen har på globalt plan. I dag er gruppen dog især tilknyttet Danmark. De enkelte lokalafdelinger eksisterer uafhængigt af hinanden, men opererer for samme målsætning: alle krige i verden skal afsluttes med det samme, og alle våben skal smeltes om til legetøj. Aktivistgruppen beskriver på sin hjemmeside, at de ikke vil stoppe med at lege krig mod krigen, før at denne målsætning er accepteret og implementeret. Pink Armys mest karakteristiske udtryksform er små lyserøde legetøjssoldater, som opstilles forskellige steder og netop repræsenterer 'krigen mod krigen'. Men gruppen er åben for alle udtryksformer, som bygger på kreativitet og kærlighed og ikke er destruktive i deres facon (Pink Army, besøgt 08.11.12).

2. VIDENSKABSTEORI & METODE

2.1. VIDENSKABSTEORI

Der vil i dette afsnit introduceres til projektets videnskabsteoretiske udgangspunkt og dettes historiske forankring. Projektet tager udgangspunkt i Habermas' videnskabsteori og teori, hvorfor han vil blive uddybet grundigt i denne gennemgang.

2.1.1. KRITISK TEORI

Vi har i projektet valgt at skrive inden for rammerne af kritisk teori, hvilket betyder, at det ikke er tilstrækkeligt at analysere den kreative aktivisme og vilkårene for deltagelse i det danske demokrati. Det er ligeledes nødvendigt at analysere dette i forhold til det ideelle demokrati, der i vores tilfælde er knyttet til Habermas' normative teori om det deliberative demokrati. Den kritiske teori indebærer nemlig en frigørende erkendelsesinteresse, som realiseres ved at samfundskritik forankres i et begrundet normativt ideal

(Juul 2012: 409). Den kritiske teori tilknyttedes Frankfurterskolen, og opdeles i tre forskellige generationer, ud fra forskellige tanker om den kritiske teoris muligheder og formål (Juul 2012:320).

2.1.2. ADORNO OG HORKHEIMER

Førstegenerationsteoretikerne Theodor Adorno og Max Horkheimer tog i høj grad afsæt i marxismen, og formulerede sig i opposition til positivismens passivt beskrivende videnskab. Efter 2. Verdenskrig nuanceredes tilgangen, så hvor man før havde fokuseret på Marx' kritik af den politiske økonomi, blev det nu nærmere en ideologikritik (Juul 2012: 322). Kritikken udbredtes til ikke kun at dække kapitalismen, men hele den moderne civilisation; oplysningstænkningen og den tekniske rationalitet heri (Ibid.). Frankfurterskolens efterfølgende generationer, Habermas og Honneth, kritiserede Adorno og Horkheimers "negativistiske" socialkritik i værket "Oplysningens dialektik " (1944) for ikke at tage udgangspunkt i en reelt eksisterende emancipatorisk interesse eller menneskelig erfaringsverden (Ibid.).

2.1.3. HABERMAS

Anden generation af Frankfurterskolen forbindes med Jürgen Habermas' kommunikative eller sprogfilosofiske paradigme, som han fremsatte i sit store tobindsværk '*Theorie des kommunikativen Handelns*' fra 1981. Habermas udformede her et normativt grundlag for samfundskritikken, som overskrider Adorno og Horkheimers "negativistiske" oplysningskritik (Juul 2012: 324). I Habermas forskningsprogram fokuserede han således ikke på individernes såkaldt *falske* bevidsthed, men i stedet på det moderne samfunds *fragmentering* af individernes bevidsthed (Elling 2007: 208). For Habermas eksisterer der ikke et alternativ til oplysning og modernitet, om end moderniteten er et ufuldendt projekt (Elling 2007: 216). Kritisk teori skal ikke ensidigt kritisere moderniteten. I stedet må den tage afsæt i et normative ideal, som overskrider Horkheimer og Adornos negativistiske oplysningskritik, og både forpligter oplysningen og gennemskuer dens forvrængede kommunikationsforhold (Juul 2012: 324).

Det normative ideal forankres hos Habermas i en idealiseret og herredømmefri samtale, hvor alle er lige og har samme muligheder for at deltage i samtalen. Forudsætningen for dette ideal er den kommunikative handlen. Med kommunikativ handlen mener Habermas samhandlen på baggrund af konsensus omkring forskellige krav koordineret gennem en forståelsesorientering (Eriksen og Weigaard 1999: s. 39). Den kommunikative rationalitet tilknyttes denne handlen. Denne type rationalitet står i kontrast til formålsrationaliteten, som koordineres gennem resultatorientering. Habermas erkender, at formålsrationaliteten er nødvendig for samfundets (materielle) reproduktion, men mener ikke, at denne må være dominerende (Eriksen og Weigaard 1999: 38). Habermas knytter formålsrationaliteten og forståelsesrationaliteten til henholdsvis system og livsverden. Teorien om systemet tager udgangspunkt i, at samfundet er sammensat af en række selvregulerende delsystemer, som er gensidigt afhængige, og som har overlevelse som overordnet mål. (Andersen 2007: 374). Ifølge Habermas medfører udviklingen af det moderne samfund en uddifferentiering af systemområderne fra livsverdenen, og formålsrationaliteten frisættes hermed. Tilsvarende forekommer systemets kolonisering af livsverdenen, således at formålsrationaliteten kommer til at præge relationerne der, hvilket kan udmunde i nedbrydning af samfundsmæssige ansvarsforhold og legitimitetssvigt (Andersen 2007: 379). Den kritiske teoris mål bliver dermed at identificere de samfundsforhold, som fører til systemets kolonisering af livsverdenen og dermed hindrer de kommunikative idealers realisering (Juul 2012: 325).

2.1.4. HONNETH

Den tredje generation af Frankfurterskolens kritiske teori personificeres med Axel Honneth og hans teori om anerkendelse. Honneth mener, at det normative udgangspunkt, i højere grad end det ses i Habermas kommunikative paradigme, bør være forankret i menneskers førvidenskabelige krænkelseserfaringer, som kan føres tilbage til mangel på anerkendelse (Juul 2012: 356).

2.1.5. EPISTEMOLOGISK OG ONTOLOGISK UDGANGSPUNKT

Udgangspunktet for Habermas' kritisk teoretiske tilgang er, at der findes en virkelighed, som videnskaben har til formål at blottlægge og forklare, hvilket indebærer, at man arbejder sig bag om overfladefænomenerne og samfundets ideologiske forklaringer (Juul 2012:319). Han deler således modernitetens tiltro til eksistensen af en social virkelighed, som det er muligt for videnskaben at gennemskue rationelt. I den forstand arbejdes der med en realistisk ontologi, men den kritiske teori skiller sig ud fra de fleste andre videnskabsteoretiske retninger, ved at understrege samfundsanalyseres udgangspunkt i et normativt ideal. Med det normative afsæt er det videnskabens sigte, ikke alene at forklare den sociale realitet, men også at kritisere den (Juul 2012:350f). Habermas sprogfilosofiske ideal understreger muligheden for at forankre den sociale realitet i den fornuftige tales principper (Ibid.).

Den kritisk teoretiske tilgang bryder med den videnskabelige objektivitet som blandt andet positivismen repræsenterer (Juul 2012: 321). Habermas hævder, at den positivistiske sociologi fremhæver en teknokratisk fornuft, som kan medføre en videnskabelig kolonisering af livsverdenen. Habermas er enig med Frankfurterskolens første generation om, at socialkritik drejer sig om at blottlægge de udviklinger i samfundet, som stiller sig i vejen for menneskelig udvikling (Juul 2012: 320). Han skelner mellem tre erkendelsesinteresser; den tekniske, praktiske og den emancipatoriske. Den kritiske teoris særegne tilgang til videnskab er netop dens emancipatoriske erkendelsesinteresse (Elling 2007: 208). Dette emancipatoriske sigte synes at klargøre nogle forskelle mellem de tre generationer inden for Frankfurterskolens kritiske teori og deres begrundelse af frigørelsesinteressen (Juul 2012: 355). Epistemologisk udlægges det normative ideal hos Habermas i sprogets iboende logik, og bearbejdes ud fra en epistemologisk grundantagelse om videnskabens kritiske rolle (Juul 2012: 336).

2.1.6. KRITISK HERMENEUTIK

Vores udgangspunkt for en kritisk tilgang udspringer desuden af en inspiration fra den kritiske hermeneutik. Habermas' kritiske teori lægger sig tættere mod et fortolkningsparadigme end mod et faktaparadigme. Der er en udbredt forståelse af Habermas' kritiske teori som en særlig variant af hermeneutik, nemlig kritisk hermeneutik. Hans teori tilføjer et kritisk perspektiv, som den filosofiske hermeneutik ikke selv inddrager (Juul 2012: 354). Habermas hævder, at den kritisk hermeneutiske fortolkning må kritisere de fordomme, der fungerer som ideologi for at skjule de fremherskende herredømmeforhold (Juul 2012: 139).

Gennem 1970'erne var Habermas' kritiske hermeneutik under kritik af Gadamer. Kritikken omhandler særligt den manglende overensstemmelse mellem Habermas universalistiske teori og hermeneutikkens historicitet og understregning af den menneskelige væren i verden (Ibid.). Habermas søger at problematisere Gadamers anerkendelse af sammenhængen mellem fornuft og autoritet. Det er netop disse kræfter, som Habermas mener, at det er bedst, at vi frigør os fra (Højbjerg 2007: 335).

I projektet anerkender vi den hermeneutiske videnskabsteori, men er enige i Habermas' fremhævelse begrænsninger ved Gadamers filosofiske hermeneutik, som er beskrevet ovenfor. Ud fra den kritiske teoris optik omhandler problematikken Gadamers mangel på anerkendelse af det frigørende forandringspotentiale, der ligger i at afsløre traditioner og fordomme som ufornuftige (Ibid.). Det er dette, vi ser som et centralt fokus for udviklingen af kritisk samfundsvidenskabeligt arbejde – det som Habermas omtaler den emancipatoriske erkendelsesinteresse. Det fortolkningsvidenskabelige element vil, i projektet, til en vis grad være dominerende. I analysens undersøgelse af den kreative aktivisme vil der være inddraget elementer af den kritisk hermeneutiske tilgang. Den kritiske hermeneutik kommer især til udtryk i vores brug af og tilgang til interviewet med og studiet af Pink Army. De hermeneutiske elementer vil komme til udtryk senere i metodeafsnittet, især i afsnittet om interview (jf. s. 18).

2.1.7. KRITISK TEORI I PROJEKTET

Det kritisk teoretiske udgangspunkt træder allerede i kraft ved projektets problemstilling, hvor den frigørende erkendelsesinteresse viser sig ved fremhævelsen af udviklingen i det danske demokrati, som kan påvirke borgerens mulighed for demokratisk deltagelse. Denne diskussion tager udgangspunkt i Habermas' normative forståelse af et ideelt demokrati – det deliberative demokrati, som beskrives i teoriafsnittet (jf. s. 25).

Som kritisk teoretiker har Habermas et normativt udgangspunkt, hvor han kritiserer systemets kolonisering af livsverdenen. Habermas mener, at livsverdenen bør have mere plads, men at systemet ligeledes er et nødvendigt element i et retfærdigt samfund (Elling 2007: 230). Det er på baggrund af dette, at Habermas opstiller idealet om det deliberative demokrati. I vores analyse vil det normative ideal om det deliberative demokrati holdes op mod virkelighedens demokratiske deltagelsesvilkår, for at vi dermed kan påpege afvigelser fra idealet. Med andre ord fungerer den deliberative demokratimodel som et kritisk spejl, der holdes op over for den faktiske udvikling i det danske demokrati. Projektet søger dermed ikke en videnskabelig neutral analyse, men ønsker at påpege udfordringer og fejludviklinger i forhold til vilkårene for deltagelse i det danske demokrati. Disse fejludviklinger blotlægges med det sigte at sætte dem i relation til udviklingen i den kreative aktivisme. Vi vil på denne måde diskutere den kreative aktivismes rolle som et muligt supplement til andre demokratiske deltagelsesformer, på baggrund af, hvordan de kreative aktivister udtrykker og organiserer sig.

Projektet arbejder inden for rammerne af et realistisk ontologisk udgangspunkt, hvor virkeligheden er mulig at undersøge og kritisere. Vi er bevidste om, at en realistisk ontologi er i strid med udgangspunktet for den hermeneutiske ontologi, hvor subjektet forstår verden gennem fortolkning. Ifølge den hermeneutiske ontologi kan mennesket derfor aldrig træde ud af den verden, det lever i, og betragte sig selv og samfundet udefra (Juul

2012: 122). På trods af denne sondring, synes det altså relevant at inddrage fortolkende elementer fra den hermeneutiske forståelse, som beskrevet i afsnittet om kritisk hermeneutik (jf. s. 10).

2.1.8. ANDRE VIDENSKABSTEORETISKE BETRAGTNINGER

Den kritiske realisme og den kritiske teori lægger sig ontologisk og epistemologisk tæt op ad hinanden, og et arbejde med den kritiske realisme blev derfor diskuteret tidligt i projektets proces. Den kritisk realisme bygger på en realistisk ontologi, men i opposition til den kritiske teori skelner kritiske realister ikke mellem videnskabens *er* og *bør*. I den kritiske realisme skildres den realistiske sociale virkelighed som den er, og ikke som den bør være. Man søger at klarlægge og kritisere de bagvedliggende dimensioner for den umiddelbare virkelighed (Buch-Hansen og Nielsen 2012: 281f). Havde den kritiske realisme dannet grundlag for dette projekt, havde vi ikke taget udgangspunkt i et normativt ideal, men i stedet søgt at beskrive og afdække, hvilke bagvedliggende årsager, der ligger til grund for de ændrede vilkår for demokratisk deltagelse og den kreative aktivismes position i demokratiet.

2.2. METODE

Følgende afsnit omhandler valg og fravalg af metodiske tilgange til besvarelsen af projektets problemstilling. Vi vil specificere analysens emnefelt i afgræsning og begrebsafklaring. Herefter vil vi argumentere for vores valg af teoretikere og deres sammenhæng. Til sidst vil vi uddybe vores arbejde med empirien, herunder udformningen af vores eget udførte interview.

2.2.1. AFGRÆNSNING AF GENSTANDSFELT

I arbejdet med projektet har det været nødvendigt at træffe en række fravalg for at specificere projektets fokus. Nedenfor vil der argumenteres for en del af de fravalg af emner, der ligger tæt op ad projektets fokus, men som ikke er blevet forfulgt i rapporten.

Problemstillingen kan siges at have international karakter, da hverken kreativ aktivisme eller de ændringer, vi skildrer i demokratiet er særegent danske. Dette projekts orienterer sig dog mod det danske demokrati og den kreative aktivismes rolle heri. Der foretages dermed en geografisk afgrænsning, da fokus er inden for rammerne af det danske samfund.

For at behandle ændringerne af vilkårene for deltagelse i det danske demokrati, er det nødvendigt forholde sig til ændringer i demokratiet. I analysen af vilkår for deltagelse vil vi derfor behandle den todelte udhuling af staten som forum for kollektiv beslutningstagen, som sker med internationaliseringen og decentraliseringen. For at eksemplificere og konkretisere internationaliseringens konsekvens, for vilkårene for politisk deltagelse, fokuseres der i analysen på EU. Der foretages en afgrænsning i forhold til den økonomiske internationalisering, og andre aspekter af det brede fænomen internationalisering. EU som politisk institution bliver således eksemplificerende for en tendens, som vi gør os klart også kunne være undersøgt i en række andre institutioner og organiseringsformer. Decentraliseringen eksemplificeres ved hjælp af en undersøgelse af de reformerende tiltag i kommunerne, som især implementeredes med Kommunalreformen fra 1970, og videreudvikledes med Strukturreformen fra 2007. I lighed med analysen af internationaliseringen ville det i forhold til decentraliseringen også have været relevant at inddrage en række andre udviklinger mod en mere decentral dansk styring. Eksemplificerende og konkretiserende for projektets sigte om at belyse vilkår for deltagelse i det danske demokrati, har vi dog udelukkende udvalgt de nævnte faktorer.

Hertil kommer en afgrænsning i forhold til at fokusere på *kreativ* aktivisme. Den kreative aktivisme eksisterer sammen med en række andre aktivistformer indenfor nye sociale bevægelser, men det er den kreative aktivisme, der er fokus for dette projekts analyse. Afgrænsningen er foretaget grundet projektets arbejde med aktivistiske udtryksformer, hvor kreativitet har en central funktion. Herudover hævder Silas Harrebye i sin Ph.d.-afhandling, at den kreative aktivisme er en sigende tendens for vores

samfund i dag (Harrebye 2012: 4). Vi finder det derfor relevant at sammenholde netop denne aktivistform, med de nutidige muligheder for demokratisk deltagelse i Danmark.

Vi har ikke valgt at beskæftige os med spørgsmålet omkring, hvem der udfører kreativ aktivisme. En anderledes analyse kunne altså have været anlagt med det formål at finde frem til det kendetegnende for de der vælger at engagere sig i netop den kreative form for aktivisme, og hvorfor de gør det. Vi har dog i stedet valgt at fokusere på spændingsfeltet mellem udfordringerne for det danske demokrati og vilkårene for demokratisk deltagelse heri; her undersøges den kreative aktivisme som en potentiel supplerende rolle til de eksisterende demokratiske deltagelsesformer.

2.2.2. BEGREBSAFKLARING

Nedenfor forklares de væsentligste begreber, der er gennemgående i projektet.

2.2.2.1. AKTIVIST

Silas Harrebye arbejder i sin Ph.d.-afhandling ud fra forståelsen om en aktivist som: " an active citizen engaging socially in the civic sphere to change society for the better by communicating conflicts and/or solutions where no one else can or will do it"(Harrebye 2012: 5). Vi vil i vores projekt tage udgangspunkt af denne forståelse af en aktivist.

2.2.2.2. KREATIV AKTIVISME

I projektet arbejder vi ud fra Silas Harrebyes forståelse af kreativ aktivisme. Hans typologi og konkretisering vil blive uddybet yderligere i teoriafsnittet. Vi vil i dette projekt arbejde med Harrebyes overordnede forståelse af kreativ aktivisme, men indsnævre den ved at eksemplificere med aktivistgruppen Pink Army.

2.2.2.3. KREATIV AKTIVIST

Betegnelsen kreativ aktivist vil i dette projekt benyttes om en person, som udfører kreativ aktivisme i den forståelse som præsenteres med Harrebyes typologi i teoriafsnittet.

2.2.2.4. DELIBERATIVT DEMOKRATI

Vi vil projektet tage afsæt i Jürgen Habermas udlægning af det deliberative demokrati. Demokratimodellens mere konkrete udformning vil blive yderligere uddybet i teoriafsnittet.

2.2.2.5. NYE SOCIALE BEVÆGELSER

Nye sociale bevægelser bliver defineret med udgangspunkt i New Social Movements Theories af Steven M. Buechler. Buechler gennemgår fire forskellige teoretiske tilgange til nye sociale bevægelser og konstaterer de gennemgående temaer som gør sig gældende på området. Vigtigt for de nye sociale bevægelser er, at civilsamfundet er deres vigtigste arena og udgangspunkt. Herudover er der i høj grad tale om værdikampe og kritik med udgangspunkt i postmaterielle værdier, eksemplificeret ved køn, miljø og velfærdsdiskussioner. Desuden påpeges vigtigheden af processer, der er med til at fremme medindflydelse og selvbestemmelse. Medlemsaktivitet og engagement internt i bevægelsen er den vigtigste ressource. Buechler anerkender også spontane og midlertidige netværk, som udspringer af kollektiv handlen (Buechler 1995: 442f). I vores brug af begrebet nye sociale bevægelser tager vi afsæt i ovenstående forståelse af begrebet.

2.2.3. VALG AF TEORI

I det følgende afsnit vil vi reflektere over den teoretiske ramme, inden for hvilken projektet er udformet. Den teoretiske grundsten i projektet udgøres af Harrebyes analyse af kreativ aktivisme, samt Habermas' normative teori om det deliberative demokrati, suppleret af Nancy Fraser.

2.2.3.1. VALGET AF JÜRGEN HABERMAS

Udgangspunktet for vores problemstilling er en forståelse af det danske demokrati og de forandringer, som dette er underlagt. Jürgen Habermas' teori om det deliberative demokrati vil udgøre et normativt udgangspunkt for vores undersøgelser af forandringer i det danske demokrati. For at forstå baggrunden for den deliberative demokratimodel vil Habermas' beskrivelse af den borgerlige offentlighed også inddrages. Vi er bevidste om, at Habermas teoretisk er kritiseret. Axel Honneth kritiserer Habermas' normative ideal om kommunikativ handlen for at være en sprogfilosofisk konstruktion, som er vanskelig at føre tilbage til menneskers erfaringsverden, og således også vanskelig at 'måle' empirisk (Juul 2012: 338). Vi er klar over, at det deliberative demokrati ikke er en fakticitet, og i vores analyse indgår denne demokratiform også blot som et normativt "spejl", som vi sætter over for den virkelige demokratiske tilstand, som vi undersøger.

Desuden fremsætter den amerikanske kritiske teoretiker Nancy Fraser en kritik af Habermas' teori om borgerlig offentlighed, som blandt andet går på at det er nødvendigt at tage højde for, at forskelle i tid, lyst og ressourcer differentierer borgeres mulighed for deltagelse i demokratiet. Dette tager teorien om det deliberative demokrati heller ikke højde for. Vi benytter dog som førnævnt teorien som et normativt spejl, og er altså opmærksomme på dens idealistiske elementer. Nancy Fraser fremsætter også andre kritikpunkter tilknyttet borgerlig offentlighedsbegrebet, hvilket fremgår nedenfor.

2.2.3.2. VALGET AF NANCY FRASER

Fraser opstiller en række kritikpunkter tilknyttet borgerlig offentlighedsbegrebet, men da vi i projektet tager teoretisk afsæt i den deliberative demokratimodel fremfor den borgerlige offentlighed, anvender vi ikke Frasers samlede kritik. Den deliberative demokratimodel er en videreudvikling af den borgerlige offentlighed, og dele af Frasers kritik er således ikke længere relevant. Vi har dog valgt tre begreber, som optræder i hendes kritik af den borgerlige offentlighed, da vi mener disse kan uddybe de

demokratiske vilkår for deltagelses betydning for den demokratiske offentlighed. Det er samspillet mellem Habermas og Fraser, som udgør det normative spejl i vores analyse.

2.2.3.3. VALGET AF SILAS HARREBYE

Projektet benytter Silas Harrebyes karakterisering af kreativ aktivisme som et fænomen adskilt fra andre aktivistformer. Harrebye opstiller en typologi over seks forskellige aktivisttyper, hvor den kreative aktivist er den ene. Harrebyes typologi er meget empirisk funderet, og tager især udgangspunkt i undersøgelser af aktivisme under klimatopmødet COP15, som foregik i København i 2009. Empirien er meget bredt indsamlet, og typologien bliver således af meget bred karakter. Vi er bevidste om, at vi ikke udfordrer Haarebyes karakterisering af den kreative aktivist og aktivisme, men blot inddrager denne som idealtipe i vores teori og analyse. Vi søger dog i projektet at konkretisere Harrebyes teoretiske definition med udgangspunkt i aktivistgruppen Pink Army, der kommer til at fungere som empirisk eksemplifikation.

2.2.4. VALG AF EMPIRI

Det følgende afsnit beskriver vores metodiske overvejelser omhandlende vores valg af empiri. Gennemgående for den valgte empiri er, at den benyttes for at tilnærme os en forståelse af den kreative aktivisme og dennes rolle som supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati.

2.2.4.1 BRUG AF KVALITATIV EMPIRI

Vi har i projektet indsamlet egen empiri gennem et kvalitativt studie af Pink Army for senere at fokusere på aktivistgruppens rolle som en potentiel supplerende demokratisk deltagelsesform. I forbindelse med denne empiri, er målet således, at den kan bidrage til at tydeliggøre den kreative aktivismes karakteristika, og således være med til at underbygge typologien over denne aktivismeform empirisk (Bryman 2012: 70).

I denne sammenhæng synes den kvalitative metode, med fokus på sproget og dialogen, at kunne bidrage til at skabe en forståelsesramme for videre fortolkning og undersøgelse af problemstillingen. Som forskningsstrategi fokuserer den kvalitative forskning hovedsageligt på ordet frem for kvantificeringen i indsamlingen og analysen af data (Bryman 2012: 408). Det vil sige, at de subjektive oplevelser, som via informanten kommer til udtryk i interviewet kan være med til at skabe en forståelse for problemstillingen i almindelighed. Den kvalitative empiris styrke ligger altså i evnen til at supplere de mere generelle billeder, der opstilles af de valgte teoretikere, med mere dybdegående og detaljerede observationer (Bryman 2012: 394).

2.2.4.2. INTERVIEWUNDERSØGELSE

Vi har foretaget et kvalitativt interview med medstifteren af Pink Army, der efter eget ønske citeres under navnet General Ruseus. Dette tager form som et delvist struktureret interview, hvor vi i udgangspunktet som interviewere har en vis teoretisk og praktisk viden om de fænomener vi undersøger, men samtidig er åbne overfor nye synsvinkler og informationer, som den interviewede kan bidrage med (Bryman 2008: 471 ff.). Under interviewet forsøgte vi at spørge ind til General Ruseus' udsagn, og inddrogede dermed vores egne forforståelser. Vi har i den forbindelse anskuet Pink Army som kreative aktivister, *før* interviewet blev foretaget. Man kan sige, at vi på denne måde har haft en form for forforståelse af Pink Army, hvilket har gjort os overvejende fortolkende i vores tilgang til interviewet, og vi benytter os således af elementer fra hermeneutikken (Juul 2012: 107 ff.).

2.2.4.3. EMPIRISK EKSEMPLIFIKATION

Pink Army, som empirisk eksemplifikation på den kreative aktivisme kan bidrage til analysen med et genstandsnært udsnit af virkeligheden (Bryman 2012: 70). I forhold til validiteten af de konklusioner, der bliver draget på baggrund af interviewet sammenholdt med teori, må man holde sig for øje, at der er forskel på at have henholdsvis analytisk og statistisk generaliserbarhed som formål (Bryman 2012: 76). Da den indsamlede empiri udgøres af en begrænset sample-størrelse på bare én person, er det ikke

muligt at drage statistiske generaliseringer omkring kreative aktivister. Det vil derimod bidrage til konklusioner, der bærer præg af analytisk generaliserbarhed (Bryman 2012: 71). Det er desuden relevant at påpege, at vi også gør brug af Pink Armys hjemmeside samt en Informations-artikel om aktivistgruppen for at muliggøre en forståelse af gruppen, som overskrider General Ruseus' subjektive beskrivelser.

Det kan synes som en begrænsning ved projektet, at der ikke trækkes på et større empirisk grundlag. Den kvantitative empiri kan styrke identificeringen af brede generaliserbare tendenser (Bryman 2012: 176) og på den måde opretholde en bredere forståelse af den kreative aktivisme. Vi ønsker imidlertid ikke at generalisere ud fra interviewet med General Ruseus, men som sagt at eksemplificere, hvordan nogle aspekter af den kreative aktivisme udspiller sig konkret hos Pink Army.

2.2.4.4. VALG AF PINK ARMY OG RESPONDENT

Pink Army er valgt idet de er en erklæret aktivistgruppe, hvor kreativitet forekommer at være et virkemiddel. På denne baggrund kan man altså betragte undersøgelsen af Pink Army som et studie, hvor kreativitet og aktivisme er iboende elementer. I forsøget på at kontakte Pink Army var det svært at få fat i de engagerede. Vi kontaktede Pink Army på flere sociale medier hvor gruppen var præsenteret, men kontaktpersoner fremgik ingen steder, og først efter flere forsøg på kontakt, at vi blev henvist til General Ruseus. Han figurerer som en af de oprindelige initiativtagere. Respondenten synes således at rumme nogle af de grundlæggende ideer, der tillægges Pink Army. Den svære kontakt gav fra starten af et billede af Pink Army som værende fragmenteret og anonymt organiseret. Pink Army som empirisk eksemplifikation vil hovedsageligt underbygge anden og tredje del af analysen.

2.2.4.5 BRUG AF KVANTITATIV EMPIRI

I analysens første del søges det at afdække generelle tendenser for at belyse udfordringer for demokratisk deltagelse i Danmark. Den kvantitative empiri

kan netop styrke karakteriseringen af brede tendenser. Denne type empiri kan skabe overblik, forklare sammenhænge og er generaliserbar, så længe man er opmærksom på repræsentativiteten i indsamlingen af data (Bryman 2012: 175ff.). Dette er netop formålet med første del af analysen.

Der vil blive inddraget en rapport udgivet af Anvendt Kommunalforskning (AKF) i 2009, ved navn 'Kommunalpolitikeres rolle og råderum'. Undersøgelsen tager afsæt i kommunalpolitikernes subjektive oplevelse, hvilket er vigtigt at holde sig for øje ved brug af rapportens data. Undersøgelsen er udsendt til samtlige medlemmer af kommunalbestyrelserne i Danmark; 2.522 personer og svarprocenten var 53%. Undersøgelsen er repræsentativ i forhold til svarpersonernes region, kommunetype og -størrelse, køn og parti. Rapporten bruges i analysen hovedsageligt til at underbygge kommunalpolitikernes opfattelse af mindsket råderum i kommunerne, i første del af analysens afsnit om decentralisering (jf. s. 37).

For at undersøge internationaliseringen, eksemplificeret ved EU, inddrages data om andelen af danske lovgivninger, som vedrører EU og internationaliseringen generelt (jf. s. 35). Her trækkes på rapporten "Demokratiske udfordringer" fra 2004 udgivet af Lise Togeby med flere. Udgangspunktet for rapporten er, at Folketinget I 1997 besluttede at iværksætte en dansk magtudredning, som ledes af en uafhængig forskningsledelse, hvilket må formodes af styrke validiteten. Den empiriske del af rapporten beskæftiger sig med hvordan magten er fordelt i Danmark, men de empiriske indsamlingsmetoder fremgår ikke.

2.2.5. ANALYSESTRATEGI

Analysestrategi for underspørgsmål 1:

1) *Hvad kendetegner vilkårene for deltagelse i det danske demokrati?*

Den todelte udhuling af staten som forum for kollektiv beslutningstagen, som kommer til udtryk i den politiske internationalisering og decentralisering, danner udgangspunktet for analysen af dette spørgsmål. Internationaliseringen eksemplificeres med en undersøgelse af EU's påvirkning på politisk beslutningstagen i Danmark. Decentraliseringen eksemplificeres med Strukturreformen fra 2007, og dennes indvirkning på danskerne lokale medindflydelse. Gennem hele analysen af dette spørgsmål stilles de belyste forhold over for Habermas' teori om det deliberative demokrati, suppleret af Nancy Frasers kritik af borgerlig offentlighedsbegrebet. Habermas' og Frasers teori fungerer altså som et normativt spejl, som stilles over for den faktiske demokratiske tilstand. På baggrund af denne sammenholdning ønskes et kritisk perspektiv på det danske demokratis udvikling og udviklingens konsekvenser for vilkår for demokratisk deltagelse.

Analysestrategi for underspørgsmål 2:

2) Hvad er kreativ aktivisme, og hvordan kommer denne aktivismeform til udtryk hos Pink Army?

Det teoretiske udgangspunkt for denne del af analysen er Haarebyes typologi over kreativ aktivisme. For at få en forståelse af den kreative aktivisme er det nødvendigt at kaste et blik på de nye sociale bevægelser. Temaerne inden for de nye sociale bevægelser vil derfor kort introduceres. Der vil i forlængelse af dette ses på sammenfald og eventuelle differentieringer mellem de nye sociale bevægelser og den kreative aktivisme. Når denne sontring og en forståelse af den kreative aktivisme er lagt, er hensigten en empirisk underbygning af denne aktivismeform. Analysen vil derfor inddrage Pink Army, og især interviewet med medstifteren General Ruseus.

Analysestrategi for underspørgsmål 3:

3) I hvilket omfang kan den kreative aktivismes organisering, udtryksformer og målsætning realisere denne aktivismeform som en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?

Udgangspunktet for denne del af analysen er de delkonklusioner om både kreativ aktivisme, eksemplificeret med Pink Army, og ændringerne i vilkårene for deltagelse i det danske demokrati, som er draget tidligere i analysen. På baggrund heraf vil vi søge, at sætte den kreative aktivisme ind i et demokratisk deltagelsesperspektiv for at undersøge dens udfordringer og muligheder i selvsamme. Fokus vil være på de kreative aktivisters organisering, målsætning og udtryksformer. Det deliberative demokrati vil blive inddraget som et normativt udgangspunkt for at belyse, hvilke muligheder denne demokratiform vil opstille for den kreative aktivisme.

Sammenfattet med de delkonklusioner vi har draget omkring kreativ aktivisme tidligere i analysen kan dette bidrage til en vurdering af, i hvilket udstrækning kreativ aktivisme kan anskues som en supplerende demokratisk deltagelsesform.

2.2.6. ANALYSEDESIGN

Erkendelsesopgave	Konkret spørgsmål	Teori/Empiri	Hvor findes resultat
Er problemet reelt?	Kan den kreative aktivisme fungere som en supplerende demokratisk deltagelsesform i et udfordret dansk demokrati?	Harrebyes ph.d.-afhandling 'Cracks', undersøgelse af Pink Army, Habermas' teori om det deliberative demokrati,	Problemfeltet Analyse af underspørgsmål 3
At forstå udfordringerne for den demokratiske deltagelse i det danske demokrati	Hvilke konsekvenser har internationaliseringen og decentraliseringen for vilkår for demokratisk deltagelse i det danske demokrati?	Habermas' teori om det deliberative demokrati, Nancy Frasers kritik af borgerlig offentlighedsbegrebet, AFK's rapport 'Kommunalpolitikeres rolle og råderum' Tøgeby m.fl.'s rapport "Demokratiets udfordringer"	Analyse af underspørgsmål 1
At forstå kreativ aktivisme som aktivismeform	Hvad er kreativ aktivisme?	Harrebyes ph.d.-afhandling 'Cracks'	Analyse af underspørgsmål 2
At belyse hvorvidt Pink Army kan kendetegnes som kreative aktivister	I hvilket kan Pink Army siges at have samme kendetegn som kreative aktivister?	Harrebyes ph.d.-afhandling 'Cracks', interview med General Ruseus fra Pink Army, Pink Armys hjemmeside	Analyse af underspørgsmål 2
At forstå den kreative aktivismes udfordringer og muligheder i et dansk demokratisk perspektiv	Hvilke udfordringer og muligheder møder den kreative aktivisme som demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?	Harrebyes ph.d.-afhandling 'Cracks', interview med General Ruseus fra Pink Army, Habermas' teori om det deliberative demokrati	Analyse af underspørgsmål 3
At besvare spørgsmålet om i hvilket omfang denne aktivismeform kan fungere som en supplerende demokratisk deltagelsesform	I hvilket udstrækning kan den kreative aktivisme udgøre en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?	Sammenfatning af dragne delkonklusioner på analysen af underspørgsmål 1, 2 og 3	Konklusion

3. TEORI

3.1. JÜRGEN HABERMAS

Den tyske sociolog og filosof Jürgen Habermas (1929-) opstiller og videreudvikler forskellige teorier gennem sit lange forfatterskab. Neden for vil hans teori om 'borgerlig offentlighed' samt 'kommunikativ handlen' blive gennemgået. Dette gennemgås for at forstå baggrunden for hans nyere teori om 'det deliberative demokrati', som vil danne grundlag for vores analyse omkring vilkår for deltagelse i det danske demokrati.

3.1.1. BORGERLIG OFFENTLIGHED OG DENNES FORFALD

Jürgen Habermas beskæftiger sig i sit første store værk 'Borgerlig Offentlighed' fra 1961 med begrebet 'en borgerlig offentlighed'. Han definerer borgerlig offentlighed som den sfære, hvor privatfolk samles til et publikum, som gennem frit offentligt ræsonnement får en kritisk og lovgivende funktion. Dette offentlige ræsonnement fører til optimal rationalitet, hvilket legitimerer love og medfører, at politikken er i overensstemmelse med moral og ret. Publikummet defineres som privatejere. I et privatkapitalistisk frikonkurrencsystem har alle principielt fri adgang til at opnå denne status, og denne samfundsmodel er altså ifølge Habermas forudsætningen for en borgerlig offentlighed (Jørgensen 1978: 13). For at forstå denne borgerlige offentligheds opståen beskriver Habermas den historiske samfundsudvikling, som indebærer et skel mellem samfund og stat; det private og det offentlige. Denne adskillelse kræver et forbindelsesled, som netop kan varetages af den borgerlige offentlighed (Habermas 2009: 80). Den borgerlige offentlighed skal altså forstås som et (ikke nødvendigvis fysisk) 'rum', hvor individers meningsdannelser bliver en kritisk kontrolinstans over for staten, som muliggør debat og dialog med de sociale og politiske magthavere.

Habermas beskriver dog, hvordan forskellige udviklingstendenser i samfundet medvirker til ændrede vilkår for den borgerlige offentlighed. For det første påpeger han udviklingen i det økonomiske system. Her opstår en

modtendens til førnævnte frikonkurrencemodells tro på mobilitetschancer for alle, hvor de 'underprivilegerede' lægger pres på offentligheden. Dette er medvirkende til udviklingen hen i mod en velfærdsstat, som indebærer statslig interventionisme, idet staten får en rolle som socialt sikkerhedsnet. Stat og samfund kommer således til at 'gennemsyre' hinanden, hvilket modsætter forudsætningen for en borgerlig offentlighed (Jørgensen 1978: 19). Desuden opstår et skred fra offentligt ræsonnement til offentligt konsum, og hermed kommer ekspertdominerede podiumdiskussioner til at erstatte ræsonnement, som privatfolk ikke har overskud til (Habermas 2009: 244). Alt dette har fatale konsekvenser for den borgerlige offentlighed, som forfalder. Med henvisning til idealet om en borgerlig offentlighed antager Habermas altså et kritisk syn på sin samtids samfund.

3.1.2. DET DELIBERATIVE DEMOKRATI

Det fremgår altså tydeligt, at en stor del af Habermas' tidligere forfatterskab er præget af en eksplicit pessimisme over for de faktiske forhold i samfundet. Men i '*Faktizität und Geltung*' fra 1992 fremfører Habermas en demokratimodel, som overskrider de problematikker, han belyser tidligere i sit forfatterskab. Denne demokratimodel, *det deliberative demokrati*, tager sit udgangspunkt i nogle væsentlige betingelser fra de traditionelle demokratiopfattelser; den liberale og den republikanske model (Eriksen og Weigaard 1999: 154). Et kendskab til disse to opfattelser er altså essentielt, især fordi kritikken af de to demokratitraditioner bidrager til argumentationen for den deliberative demokratimodels styrker som et moderne demokrati.

Det liberale demokrati kendetegnes ved et fokus på individet som rettighedsbærende. Staten finder sin eksistensberettigelse i beskyttelsen af borgernes frihed, og skal således udforme en styreform, som kan hindre over- og indgreb i borgernes privatsfære (Eriksen og Weigaard 1999: 155). Denne liberalistiske demokratimodel lægger sig tæt op af konkurrencedemokratiet, som er kendetegnet ved partiernes konkurrence om det bedste udbud for vælgerne for dermed at få flest stemmer og vinde

regeringsretten. Den politiske proces bliver altså en kamp mellem konkurrerende interesser, og borgerne opfattes som passive. Adfærd og beslutningsresultater betinges derfor af forhandlings- og strategisk interaktion frem for bred argumentation (Eriksen og Weigaard 1999: 154), hvilket Habermas kritiserer.

Den republikanske model betoner statsborgere med kollektivt engagement og fokus på 'det fælles bedste' frem for egoistiske individer. Rettigheder er politiske og de legitimeres og gøres forpligtende gennem kollektiv vedtagelse. Staten er et værdifællesskab, hvis grundlag er den fælles vilje (Eriksen og Weigaard 1999: 159). Habermas problematiser også denne demokratimodel. Den generelle problematik ligger i synet på legitim politik, som en konsekvens af en dialog, der foregår i særligt integrerede grupper. Dette betyder, at det kun er borgere i det politiske fællesskab, som har politiske rettigheder. Dermed udelukkes mange, og en lille samfundsgruppe får muligheden for at definere 'det fælles gode'. Habermas kritiserer desuden den republikanske model for manglende forståelse af nødvendigheden i offentligheder, som er tilknyttet civilsamfundet og er uafhængige af staten, og således muliggør livsverdenens indflydelse på samfundsudviklingen (Eriksen og Weigaard 1999: 180ff).

Det er altså på baggrund af de ovenfor introducerede demokratiformer, herunder de fremsatte kritikpunkter af disse, at Habermas opstiller idealet om et deliberativt demokrati. Han forsøger at integrere både liberalismens fokus på individets rolle og republikanernes opfattelse af, at legitimiteten opstår gennem borgernes deltagelse og dialog. Det deliberative demokrati kan kendetegnes som en styreform, hvor borgerne er selvstyrede gennem deltagelse i retslige institutionaliserede lovgivningsprocesser. Udfald som bifaldes af alle i en fri debat betegnes som legitime (Eriksen og Weigaard 1999: 154). Kommunikation borgerne imellem kommer til at spille en central rolle, når individuelle borgere, der som udgangspunkt har forskellige og konkurrerende interesser og værdier, skal forenes med henblik på at opnå enighed i en facitløs dialog (Eriksen og Weigaard 1999: 165). Habermas

pointerer i denne sammenhæng, at konsensus, ikke kompromisser, skal afgøre en beslutning. Den tidligere introducerede kommunikative rationalitet bliver således mikrofundamentet for et fungerede deliberativt demokrati. I meningsudvekslingen mellem borgere er retfærdiggørelse elementært for at få accept, og her udgør henvisning til egeninteresse ikke noget argument. Således opstår en fælles standard. Formålsinteressen må altså erstattes af den kommunikative rationalitet, som også påvirker borgernes begrundelse af valg samt forsvar af handlinger mod kritik (Eriksen og Weigaard 1999: 166). Habermas' deliberative demokratimodel anerkender dog, at nogle beslutninger kan legitimeres af formålsrationaliteten – denne må bare ikke være dominerende (Eriksen og Weigaard 1999: 186).

Modellen om det deliberative demokrati er en 'procedural' model, idet producerer kommer til at spille en central rolle i forhold til legitimiteten. Statslige og private institutioner samt folkevalgte organer kan ikke se bort fra ovenfor skitserede procedurer fordi beslutninger herigennem kan legitimeres. Borgeren har mulighed for, at fremsætte legitime løsninger på konflikter ved hjælp af retslige institutionaliserede procedurer, som er frie, og hvor kommunikationen hverken er underlagt tvang eller nogen form for strategisk handling (Eriksen og Weigaard 1999: 168).

Det kan altså udledes, at den normative demokratimodel er betinget af:

1) *Et substantielt folkesuverænitetsbegreb.* Med dette menes, at folkeviljen kommer til udtryk i et kollektivt subjekt; folket. Suverænitetsbegrebet opstår i de demokratiske procedurer, som danner grundlag for de kommunikationsbetingelser, der forbinder de frie offentligheder med de institutionaliserede folkevalgte forsamling. De demokratiske procedurer er dermed en forudsætning for legitime beslutninger. Desuden påpeger Habermas en skarp adskillelse mellem offentligheden som et principielt magtfrit område, hvor gensidig forståelse opnås gennem kommunikativ handlen, og det politiske system, hvor forhandlinger føres på baggrund af fastlagte procedurale normer (Eriksen og Weigaard 1999: Ibid.).

2) *Et proceduralt legitimitetsbegreb.* Forfatningen tillægges en central rolle i forhold til legitim meningsdannelse, og den må fastlægge de konkrete procedurer for legitime beslutninger ud fra princippet om kommunikativ handlen. Regler for repræsentation, etablering og sammensætning af politiske organer, høring, beslutningstagning og kompetencefordeling skal institutionaliseres med forfatningen. Ifølge Habermas opstår den legitime politiske magt i samspillet mellem legalt institutionaliserede arrangementer og kulturelt mobiliserede offentligheder, hvor borgeren har fri mulighed for at deltage eller lade være. Forfatningen bidrager altså til at realisere demokratiet på individets præmisser (Eriksen og Weigaard 1999: 169).

3) *Et decentreret samfundsperspektiv.* Dette bevirker, at magten er lokaliseret i den frie kommunikation i civilsamfundet, frem for i staten. Samfundet er altså decentreret og afhierarkiseret med flere magt- og autoritetscentre. Magtudøvelsen tager således forskellige former og autoriteten har flere kilder, hvilket bevirker flere deltagelsesmuligheder; ikke kun politisk, gennem f.eks. organisationer og partier, men også uden for det officielle magtapparatet. Formålet med disse er at forbedre informationstilgangen og øge argumentationsudvekslingen med henblik på mere legitime politiske beslutninger (Eriksen og Weigaard 1999: 170).

Afslutningsvist skal det tilføjes, at Habermas i *'Faktizität und Geltung'* fremfører et mere positivt syn på demokratiets tilstand, end det var tilfældet i *'Borgerlig Offentlighed'*. Han argumenterer nemlig for, at det repræsentative demokrati på flere måder repræsenterer et deliberativt demokrati til trods for, at den politiske aktivitet, som allerede beskrevet, tilknyttes elitære lukkede fora. Den retslige institutionalisering omgiver nemlig politikken og angiver producerer, som er moralsk acceptable samtidigt med at politikken tilknyttes et offentligt politisk ræsonnement både i selve (den ændrede) offentlighed og i repræsentative forsamlinger (Eriksen og Weigaard 1999: 19).

3.2. NANCY FRASER

Som det fremgår af forudgående afsnit vil Habermas' teoretiske fremstilling af den deliberative demokratimodel danne grundlag for analysen af vilkår for deltagelse i det danske demokrati. Den deliberative demokrati models substantielle folkesuverænitetetsbegreb, procedurale legitimitetsbegreb samt decentrerede samfundsperspektiv ønskes suppleret af Nancy Frasers begreber om stærke og svage offentligheder og om mod-offentligheder. Fraser benyttes for at opnå en yderligere understøttet teoretisk tilgang til de demokratiske vilkår for deltagelses betydning for demokratiets offentlighed. Begreberne vil blive brugt supplerende med den deliberative demokratimodel i analysen af vilkår for deltagelse i det danske demokrati og i sidste del af analysens undersøgelse af den kreative aktivismes muligheder og udfordringer i rollen som demokratisk deltagelsesform. Frasers begreber anvendes til at belyse den danske offentlighed, muligheden for indflydelse og eventuelle konsekvenser for organisering.

De tre begreber, som her vil blive uddybet, er udviklet i forbindelse med Nancy Frasers kritik af Habermas' teori om den borgerlige offentlighed. I artiklen "*Rethinking the public sphere: A contribution to the critique of actually existing democracy*", kritiserer Fraser fire af de antagelser, som teorien om den borgerlige offentlighed bygger på, det er i denne kritik at de nedenstående begreber optræder.

3.2.1. SVAGE OFFENTLIGHEDER

Habermas' begreb om borgerlig offentlighed bygger på en skarp adskillelse mellem de private borgere, som mødes i en fri meningsdannende diskussion, og den stat, som tager beslutningerne. Fraser mener, at det er problematisk når denne offentlighed udelukkende danner grobund for diskussion uden at komme i nærheden af beslutningstagningen. Hun betegner disse offentligheder *svage offentligheder* (Fraser 1990: 75).

3.2.2. STÆRKE OFFENTLIGHEDER

Fraser påpeger, at Habermas i sin teori om den borgerlige offentlighed ikke har taget højde for parlamentarismens indførelse. Med parlamentarismen forekommer nemlig en transformation af den offentlige sfære i og med, at der opstår en offentlig sfære inkorporeret i staten. Offentligheden styrkes således gennem repræsentation i politiske organer, fordi aktørerne i den borgerlige offentlighed hermed ikke kun har adgang til menings-skabelsen, men også beslutningsfasen. Fraser kalder dem derfor *stærke offentligheder* (Fraser 1990: Ibid.). Hun påpeger desuden at forskellige selvstyrende udenom-parlamentariske organisationer også kan betegnes som stærke offentligheder. De får præg af 'pseudo-direkte demokrati' og får både en beslutnings- og meningsdannende funktion.

3.2.3. UNDERORDNEDE MOD-OFFENTLIGHEDER

Begrebet mod-offentlighed opstår i kritikken af Habermas' borgerlige offentligheds antagelse om, at en samlet offentlighed er at foretrække i demokratiet. Fraser fremhæver at en struktur af flere parallelle offentligheder faciliterer den kommunikative handling langt bedre end én samlet offentlighed (Fraser 1990: 66). Lagdelte samfund kan muliggøre eksistensen af flere konkurrerende offentlige sfærer – dette er ifølge Fraser et bedre grundlag for demokratiet (Fraser 1990: Ibid.). Hun fremhæver herudover, hvordan mindre magtfulde grupper i samfundet historisk har fundet det fordelagtigt at samles i, hvad hun betegner *underordnede mod-offentligheder*. Dette muliggør en parallel diskussion, hvor der kan dannes en moddiskussion og formuleres opfattelser af identitet og behov i de forskellige offentligheder (Fraser 1990: 67). Fraser understreger dog, at sådanne underordnede mod-offentligheder ikke er problemfrie, da sådanne grupper kan have anti-demokratiske målsætninger. Generelt betyder væksten i disse mod-offentligheder en udvidelse af den kritiske offentlighed (Fraser 1990: Ibid.).

3.3. KREATIV AKTIVISME

Dette projekt undersøger begrebet kreativ aktivisme som supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati. I denne del af teori afsnittet vil det teoretiske afsæt for den senere analyse af denne aktivismeform blive uddybet. Nedenfor vil den kreative aktivisme blive teoretisk defineret og afgrænset, og relevante kernebegreber vil blive introduceret. Dette vil ske med udgangspunkt i Silas Harrebyes typologi omhandlende aktivismeformer.

3.3.1. DE 6 AKTIVISTTYPER

I sin Phd-afhandling "Cracks" karakteriserer Harrebye helt overordnet en aktivist som "en aktiv borger, der engagerer sig socialt i den offentlige sfære i et forsøg på at ændre samfundet til det bedre, ved at kommunikere problemer og/eller løsninger på forskellig vis." Han mener dog at den aktivistiske praksis varierer kraftigt både med hensyn til logik, tilgang, mål og udtryksform (Harrebye 2012: 5). Det er ikke dækkende at skære alle aktivister over en kam, og med udgangspunkt i den overordnede definition opstiller han en typologisk inddeling i seks forskelligartede aktivistiske tilgange:

Den radikale aktivist, den konfronterende aktivist, den professionelle aktivist, den lejlighedsvis aktivist og den kreative aktivist (Harrebye 2012: 121).

I forbindelse med typologien understreger Harrebye, at der er tale om en simplificeret opdeling af aktivisttyper, idealtyper om man vil, for at danne et ikke tidligere eksisterende grundlag for diskussion om aktivisme og alternativt aktivt demokratisk deltagelse. De seks typologiske inddelinger låner derfor i høj grad fra hinandens udtryksformer, og der er således gråzoner mellem idealtyperne trods typologiens inddeling (Harrebye 2012: 121f.). Vi vil i dette projekt udelukkende beskæftige os med de karakteristika, der gør sig gældende for den kreative aktivist.

3.3.2. DEN KREATIVE AKTIVIST

Harrebye gør det indledningsvist i sin Ph.d.-afhandling "Cracks" klart, at han i sin undersøgelse af kreativ aktivisme arbejder med organisering uden om partipolitik og mere organiserede frivillige institutioner (Harrebye 2012: 4). I forlængelse heraf understreger han også, denne løsere og mere kreativt organiserede tilgang til aktivisme er et produkt og en trend af vores samtid.

Overordnet definerer han den kreative aktivisme som

"a civic, project-driven, and nonviolent democratic participation where critical perspectives on a societal issue or a political system are communicated in creative ways through temporal interventions such as strategic happenings, a transformative event, or manufactured spectacles characterized by a cynical approach, an ironic attitude and/or an imaginary quest in order to provoke reflection in the individual spectator and the public sphere at large" (Harrebye 2012: 8).

Den overordnede definition af kreativ aktivisme dækker over mange forskellige former for opråb og åben samfundskritik, som street-art, kreative events og mange andre kreative forsøg på at komme til orde (Harrebye 2012: 5).

3.3.3. ORGANISERING OG MÅL

Kendetegnende for de kreative aktivister er blandt andet deres ofte løse organisering. Der er ikke tale om et udtalt medlemskab eller andre parametre at måle "hvem der er med" på, der er løse og ikke skarpt definerede krav og ikke nødvendigvis et fælles ideologisk standpunkt (Harrebye 2012: 157). De er også ofte meget centreret omkring enkelte happenings. De kan således defineres som i højere grad værende projektbaserede end den teoretiske forståelse af nye sociale bevægelser, hvilket blandt andre også er grunden til at Harrebye finder deres karakteristika utilstrækkelige til undersøgelser af denne aktivisme. Herudover er de i langt højere grad procesorienterede end resultatorienterede, hvilket ofte harmonerer med aktivistgruppers opståen omkring et enkelt event.

Den kreative aktivister respekterer i hovedtræk de demokratiske principper og regler, men de stiller sig kritisk overfor de grænser og restriktioner de udgør for deres udtryksform og udfordrer dem på kreativ vis (Harrebye 2012: 134). De kreative aktivister læner sig i højere grad op af de kulturelle bevægelser inden for teorier om sociale bevægelser, end de politiske, i den forstand at de i højere grad stiller spørgsmålstejn og kritik, end de argumenterer for en bestemt løsning (Harrebye 2012: 135).

3.3.4. IRONI OG UTOPI

Arbejdet hos de kreative aktivister er særlig præget af *symbolsk logik* i deres udtryk og tilgang. Budskaberne kommunikerer i kunstneriske og innovative former og installationer, som søger at fange politikere og medborgeres opmærksomhed og tilskynde refleksion.

Brugen af ironi og sarkasme er essentiel i de kreative aktivisters symbolikprægede kommunikation. Den humoristiske vinkling hjælper dem til at få deres budskab ud i medierne, og til at fange de forbipasserendes opmærksomhed på fredelig vis (Harrebye 2012: 160).

De kreative aktivisters position udenfor den partipolitiske scene åbner deres muligheder for at fokusere helt anderledes og mere utopisk. De behøver ikke styres af realisme og løsningsforslag. Med utopien som udgangspunkt er de fritaget fra konkret målorientering og kan i stedet tænke nyt og provokere deres tilskuere til at gøre det samme. Harrebye pointerer dog her, at der ikke nødvendigvis er tale om en specifik utopi i forlængelse af, at de kreative aktivister er mere proces- end resultatorienterede. Simplificeret er ironien et godt virkemiddel til at kritisere det der er, mens utopien fungerer til at eksemplificere det, der kunne være (Harrebye 2012: 165).

4. ANALYSE

4.1. VILKÅR FOR DELTAGELSE I DET DANSKE DEMOKRATI

Hvad kendetegner vilkårene for deltagelse i det danske demokrati?

Formålet med denne del af analysen er at forsøge at klarlægge vilkårene for deltagelse i demokratiet, som de ser ud i dag. Analysen tager afsæt i den internationalisering og decentralisering af den politiske beslutningstagen, der tilsammen 'udhuler' statens rolle som forum for kollektiv beslutningstagen (Christiansen og Togeby 2006: 2). Disse udviklinger er med til at eksemplificere, hvordan samfundets grænser udvides og udfordres, hvilket formodes at påvirke vilkårene for deltagelse i det danske demokrati. Det deliberative demokrati suppleret af Fraser vil fungere, som et korrektiv for de faktiske forhold for demokratisk deltagelse, og en kritik af deltagelsesvilkårene vil altså begrundes med afsæt i dette normative ideal.

4.1.2. INTERNATIONALISERINGEN OG EU

Internationaliseringen dækker over en bred række udviklingstendenser, men kommer eksempelvis konkret til udtryk i udbygningen af EU. Forholdet mellem den danske stat og EU vil derfor være udgangspunkt for en undersøgelse af internationaliseringens påvirkning på vilkårene for deltagelse i demokratiet. Karakteristisk for dette forhold er, at det eneste af EU's organer, som er til direkte valg i Danmark, er Europaparlamentet, som udgøres af 785 medlemmer fordelt på EU's medlemslande. Europaparlamentets indflydelse er dog begrænset, idet dette parlament kun udgør en del af den lovgivende funktion i EU sammen med Ministerrådet, og således ikke har fuld lovgivningskompetence. Samtidig er stemmeprocenten til disse Europaparlaments-valg lav, og var eksempelvis 59,5% ved Europaparlamentsvalget i 2009 (Valgdeltagelse i EU-landene, besøgt 11.12.12). EU's øvrige organer tilknyttet den politiske beslutningsproces er Ministerrådet og Kommissionen, som henholdsvis har en lovgivende og

udøvende magtfunktion. Ministerrådet består af én minister fra hvert medlemsland, og Kommissionen af én kommissær fra hvert medlemsland (Wind, Martinsen, Kelstrup 2008: 82, 86). Ingen medlemmer af disse politiske organer er direkte folkevalgte i Danmark, og der kan argumenteres for, at dette resulterer i lav demokratisk legitimitet. Dog skal det folkevalgte Europarlament godkende Kommissionen ved tiltrædelse. Desuden forhandler ministerrådet lukket, hvilket betyder, at Danmark ikke har mulighed for at føre kontrol med sin ministers adfærd i forhandlingerne (Wind, Martinsen, Kelstrup 2008: 117).

Ovenstående illustrerer, hvordan det danske folketing afgiver suveræniteten. Dette underbygges af, at kun 3 procent af lovgivninger i Folketinget vedrørte EU direkte i 1981/82, mens dette tal allerede i 2006 var 11 procent. Desuden refererede 42 procent af alle lovgivninger i 2000 direkte eller indirekte til Danmarks internationale forpligtelse (Christiansen og Togeby 2006: 17). Den politiske internationalisering, som EU repræsenterer, indebærer endvidere, at folket opdeles og ikke længere kan udgøre en entydig størrelse (Christiansen og Togeby 2006: 19). EU har altså ikke nogen samlet offentlighed.

Sættes disse karakteristika ved EU over for det deliberative demokrati, er der flere afvigelser at påpege, hvilket berettiger et kritisk syn på internationaliseringens påvirkning på de danske vilkår for demokratisk deltagelse. Et substantielt folkesuverænitetsbegreb er centralt for opretholdelsen af et deliberativt demokrati. De udeblivende folkevalg til Ministerrådet og Kommissionen i EU problematiserer denne folkesuveræniteten. Folkesuveræniteten svækkes yderligere af den opsplitning af folket, som internationaliseringen indebærer. Ved beslutningstagen vanskeliggør internationaliseringen identifikationen af hvem "folket" egentlig er samt hvilket folk', der skal påvirke de forskellige beslutningsprocesser. Internationaliseringen vanskeliggør således en definition af det kollektive subjekt, folket, hvilket er en forudsætning for Habermas' deliberative demokrati.

Endvidere betyder internationaliseringen en forøget separation mellem folket og de politiske organer, og hermed undermineres de demokratiske procedurer, som er en forudsætning for folkesuverænitetetsbegreb. Dette hæmmer således vilkårene for deltagelse i det danske demokrati. Dette styrkes yderligere af Ministerrådets manglende gennemsigtighed, som også modsætter sig det deliberative demokratis ideal om et proceduralt legitimitetsbegreb. Når EU ikke tillader den procedurale legitimitet, betyder det altså, at borgeren ikke har mulighed for at fremsætte legitime løsninger på konflikter – og den kommunikative handlen, der er grundstenen i det deliberative demokrati, svækkes.

Separationen mellem folket og de politiske organer, som styrkes af EU's lukkede beslutningsfora og manglende folkevalg til Ministerrådet og Kommissionen, begrænser desuden udviklingen af, hvad Fraser betegner som stærke offentligheder. Ifølge Fraser er forudsætningen for stærke offentligheder, at borgere her har adgang til både meningsskabelsen og beslutningsfasen, hvilket besværliggøres når den politiske beslutningstagen differentieres fra folket. Det danske folk kommer i mødet med EU til at bære præg af svage offentligheder, der ikke nærmer sig beslutningstagningen. Denne udvikling stemmer ikke overens med det deliberative demokrati, hvor beslutningstagningen skal præges af konsensus imellem borgerne. EU's separation mellem borgere og politiske organer opfylder altså ikke det deliberative demokratis krav om at fungere som en procedural model, hvor beslutningers udfald først legitimeres når de bifaldes af alle i en fri debat.

På trods af disse kritikpunkter har den politiske integration i EU også givet Danmark en indflydelse på beslutninger, som ikke var mulig uden et EU-medlemskab. EU's overskridelse af nationalgrænser muliggør et klarere samarbejde om grænseoverskridende problemstillinger såsom klimaproblematikker, der er centrale i en globaliseret verden (Christiansen og Togeby 2006: 17). Desuden har Europaparlamentet med 'Borgerinitiativet' muliggjort at borgere i EU-medlemslande kan anmode EU

om en ny lov, hvis de samler en million underskrifter (Europaparlamentet/Nyheder, besøgt 27.11.12). Trods det høje krav til antal underskrifter må dette betragtes som et forsøg på, at inddrage medlemslandenes befolkning. Med dette tiltag kan EU siges at gøre en lille tilnærmelse til det deliberative demokratis ideal om et substantielt folkesuverænitetbegreb, som sammenknyttes med de institutionaliserede folkevalgte forsamlinger. Dette kan styrke vilkårene for demokratisk deltagelse ud fra et deliberativt demokratiideal, men det høje underskriftsantal er svært at indsamle i et lille medlemsland som Danmark.

På trods af, at der med afsæt i det deliberative demokratiideal er flere kritikpunkter knyttet til EU, er det uomgængeligt, at deltagelse i internationale politiske institutioner er en nødvendighed for at Danmark kan få medindflydelse på transnationale problemstillinger, som også påvirker det danske samfund.

Sammenfattende bundler kritikken af EU, ud fra et deliberativt demokrati, altså i at offentlighederne ikke får tilstrækkelig indflydelse på den politiske beslutningstagen, hvilket svækker offentlighederne. Desuden lever de nuværende demokratiske procedurer i EU ikke op til idealet om åbenhed og kommunikative processer. EU og internationaliseringen vanskeliggør altså borgerens vilkår for deltagelse, hvilket styrkes af manglende gennemsigtighed i beslutningsprocesserne.

4.1.3. DECENTRALISERINGEN OG STRUKTURREFORMEN

Decentraliseringen repræsenterer som tidligere beskrevet anden del af den todelte 'udhuling' af staten som forum for kollektiv beslutningstagen. Decentraliseringen dækker over en række udviklinger som har det til fælles, at magten forskydes fra staten og folketinget ned og ud til forskellige niveauer i samfundet (Christiansen og Togeby 2006: 18). I denne behandling af decentraliseringens betydning for vilkår for demokratisk deltagelse, vil der primært fokuseres på de kommunale forandringer og den øgede benyttelse af lokaludvalg og brugerbestyrelser.

Perioden siden kommunalreformen af 1970 har været præget af en tiltagende decentralisering. Kommunalreformen var en opgave- og inddelingsreform, hvor antallet af kommuner blev indskrænket fra 1300 til 275 primærkommuner, og antallet af amter fra 25 til 14. Til gengæld blev en række velfærdsstatslige opgaver uddelt til kommunerne, som dermed opnåede en højere grad af selvstyre (Kommunalreformen bliver til, besøgt 06.12.12) Perioden efter kommunalreformen og frem til 2006 var præget af en yderligere decentralisering i kommunerne til frivillige organisationer, brugerbestyrelser og lokalvalg samt en højere grad af frit valg for den enkelte inden for offentlig kontekst (Kommunalreformen bliver til, besøgt 06.12.12).

1. januar 2007 blev Strukturreformen implementeret i Danmark. Strukturreformen medførte en yderligere reducere af antallet af kommuner til 98 primærkommuner, samt en nedlæggelse af amterne til fordel for 5 regioner. Kommunerne tildeltes stadig flere opgaver såsom beskæftigelse, miljø og sundhed. Regionerne fik et mere begrænset råderum og færre opgaver end kommunerne, men blev ansvarlige for f.eks. sygehuse og regionaludvikling (KL, Danske Regioner og Indenrigs- og Socialministeriet 2009: 6, 85). Strukturreformen medførte altså stærkere kommuner med større grad af autonomi. Fælles for kommunal- og strukturreformen er dog en højere grad af top-down styring, hvor kommuners funktion og beslutningsrammer fastlægges centralt (KL, Danske Regioner og Indenrigs- og Socialministeriet 2009: 14). Decentraliseringen styrkes yderligere med kommunernes ønske om, at opgaver flyttes helt ned til berørte brugere og borgere. Dette forsøges imødekommet med oprettelsen af lokaludvalg og brugerbestyrelser. Visionen bag oprettelsen af lokaludvalg og brugerbestyrelser er, at borgeren her får både formel og reel mulighed for indflydelse på politiske beslutningsprocesser i sit lokalområde. Lokaludvalgene skal altså fungere som et bindeled mellem politiske organer og befolkningen (København: formel og reel indflydelse gennem lokaludvalg, besøgt 28.11.12). Brugerbestyrelser som er tilknyttet forskellige offentlige

institutioner på eksempelvis skole-, ældre- og plejeområdet er obligatoriske, men brugerbestyrelser kan også være oprettet på privat eller kommunalt initiativ, f.eks. i idrætsklubber (Brugerbestyrelser på tværs – erfaringer fra kommuner og amter, besøgt 06.12.12).

Ud fra et deliberativt perspektiv styrker både lokaludvalg og brugerbestyrelser altså umiddelbart forbindelsen mellem folket og de institutionaliserede folkevalgte forsamlinger. Med udgangspunkt i Fraser kan de samtidig siges at tage afsæt i en målsætning om at nærme sig stærke offentligheder, som både har adgang til meningsdannelse og beslutningsprocessen. Fraser påpeger endvidere styrken ved flere parallelle offentligheder, som bedst faciliterer den kommunikative handling og styrker muligheden for at alle samfundsgrupper kommer til orde. Desuden styrker disse lokaludvalg og brugerbestyrelser det deliberative demokratis ideal om et decentreret samfundsperspektiv, hvor magten lokaliseres i flere magt- og autoritetscentre i civilsamfundet. Formelt nærmer visionen bag disse lokaludvalg og brugerbestyrelser sig altså det deliberative demokratis idealer.

Reelt bevirker indførelsen af sådanne udvalg og bestyrelser dog også til at svække ligheden i kommunerne, og der differentieres i borgernes indflydelsesmuligheder og serviceniveau. Forskellige lokaludvalg og brugerbestyrelser henvender sig til specifikke målgrupper, og derfor får udvalgte borgere anderledes muligheder end andre. Forskelle i ressourcer og engagement kommer til at have en betydning for indflydelsesmulighederne i lokalvalgets diskussioner (Sørensen, Hansen, Greve 1996: 18). Dette er i strid med forudsætningen for det deliberative demokrati, hvor legitime beslutningsprocesser bygger på lige deltagelse for *alle* i en fri debat. Det er dog relevant, at hæfte sig ved, at der altid er forskel på borgernes tid, lyst og ressourcer til engagement i lokal deltagelse i beslutningsprocesser (Ibid.). Det deliberative demokratis ideal om lige deltagelse for alle synes derfor svært at realisere, uanset hvor engagerende visionen bag diverse udvalg og bestyrelser er. Her er det dog centralt, at den

deliberative demokratimodel påpeger, at det er *muligheden* for lige deltagelse som er central, ikke nødvendigvis at alle deltager.

Strukturreformens reducere i antallet af kommuner har naturligt reduceret antallet af kommunalpolitikere, som faldt fra 4.647 til 2.522 med strukturreformens implementering i starten af 2007 (Dahlgaard, Hjelmars, Olsen, Pedersen 2009: 23). Samtidig er kompleksiteten i kommunalpolitikernes opgavevaretagelse øget som følge af det øgede antal opgaveområder, som kommunerne blev ansvarlige for med Strukturreformen. Det reducerede antal kommunalpolitikere pålægges altså en større arbejdsbyrde, hvilket kommer til udtryk i antal ugentlige arbejdstimer, som for kommunalpolitikere er steget fra et mediantimeantal på 10-12 timer i 1970 til 15-19 timer i 2009 (Dahlgaard, Hjelmars, Olsen, Pedersen 2009: 28).

Den øgede kompleksitet og det øgede arbejdspress indebærer, at embedsmændene tildeles en større rolle i de kommunale politiske processer. Embedsmændenes rolle styrkes af, at de er fuldtidsansatte på ubestemt tid i modsætning til de deltidsansatte kommunalpolitikere, som kun vælges for fire år ad gangen (Dahlgaard, Hjelmars, Olsen, Pedersen 2009: 55). 40% af de adspurgte kommunalpolitikere i AFK's rapport er helt eller delvist enige i, at det er vanskeligt at gennemføre politiske beslutninger, hvis de går på tværs af ledende embedsmænd (Dahlgaard, Hjelmars, Olsen, Pedersen 2009: 53). Denne udvikling betyder en øget professionalisering af kommunalpolitikken, samt en underminering af den principielle institutionelle adskillelse mellem politik og administration (Christiansen og Togeby 2006: 11).

Ud fra et deliberativt perspektiv vanskeliggør denne udvikling vilkårene for deltagelse i demokratiet. Embedsmændenes øgede indflydelse strider mod idealet om et proceduralt legitimitetsbegreb, som fordrer konkrete kommunikative procedurer for bl.a. repræsentation og sammensætning af politiske organer. Dette undermineres hvis embedsmændene får afgørende

indflydelse på den politiske beslutningstagen til fordel for de folkevalgte kommunalpolitikere.

Decentraliseringen har altså forskellige konsekvenser for vilkår for demokratisk deltagelse ud fra et deliberativt perspektiv. Umiddelbart er den stigende decentralisering en bevægelse tættere på den deliberative demokratimodel, som vægter et decentret samfundsperspektiv, og Frasers supplerende, som påpeger parallelle offentligheder. Lokaludvalg og brugerbestyrelser er som udgangspunkt et udtryk for en vægning af bedre vilkår for demokratisk deltagelse. Dog henvender disse sig til specifikke befolkningsgrupper, og samtidigt er der stor forskel på borgeres tid, lyst og ressourcer til deltagelse. Embedsmændenes øgede indflydelse på den politiske beslutningstagen svækker desuden det procedurale legitimitetsbegreb, som står helt centralt i den deliberative demokratimodel.

4.1.4. SAMMENFATNING

Det kan udledes, at den danske offentligheds mulighed for demokratisk indflydelse svækkes med den mindskede indflydelse på EU's påvirkning af danske forhold. Desuden opfylder EU's demokratiske processer ikke det deliberative demokratis ideal om åbenhed og kommunikative processer. På trods af decentraliseringens umiddelbare sammenfald med det deliberative demokratiideal, har lokaludvalg, brugerbestyrelser, og øget indflydelse fra embedsmænd derudover svækket borgerens mulighed for demokratisk deltagelse. Den todelte udhuling af staten som forum for kollektiv beslutningstagen skaber altså mere komplekse vilkår for deltagelse i det danske demokrati.

Afslutningsvis bør det tilføjes, at der her er tale om en øget kompleksitet og på nogle områder nedsat gennemsigtighed, indenfor de traditionelle former for politiske deltagelse. At konkludere på denne baggrund at vilkårene for demokratisk deltagelse i det danske demokrati er svækket er til dels for simplificeret. På trods af de faldende partimedlemskaber er danskerne eksempelvis i stigende grad engageret i foreningslivet (Gundelach 2011:

226). Der kan altså argumenteres for, at internationaliseringen og decentraliseringen ikke kun komplicerer vilkår for demokratisk deltagelse, men også medvirker til alternative og nytænkende tilgange til demokratiske deltagelse. En anderledes tilgang til demokratisk deltagelse vil netop være emnet for den følgende del af analysen.

4.2. KREATIV AKTIVISME OG PINK ARMY

Hvad er kreativ aktivisme og hvordan kommer denne aktivismeform til udtryk hos Pink Army?

Følgende del af analysen forsøger at sammenholde nye sociale bevægelser og den kreative aktivisme. Formålet er at forstå den kreative aktivismes kontekst. Herefter vil Pink Army og Harrebyes typologi om kreativ aktivisme sammenholdes, og på baggrund af Pink Armys organisering, udtryksformer og målsætning vil det undersøges, i hvilket omfang Pink Army kan betegnes som kreative aktivister.

4.2.1. NYE SOCIALE BEVÆGELSER OG DEN KREATIVE AKTIVISME

I Silas Harrebyes Ph.d.-afhandling "Cracks" (2012) undersøges nye former for kritisk demokratisk deltagelse. Med fokus på aktivisme hævder Harrebye, at den kreative form for aktivisme er en kendetegnende og sigende tendens for samtiden, og symboliserer blandt andet en mere procesorienteret kultur præget af symbolsk logik. (Harrebye 2012: 4). Imidlertid fremsætter han også, at det kreative element i sociale bevægelser ikke, i sig selv, er nyt eller originalt (Harrebye 2012: 135). Harrebye påpeger, at grupper af kreative aktivister, i højere grad, arbejder inden for rammerne af nye sociale bevægelser.

I denne forbindelse kan der argumenteres for, at en analyse af den kreative aktivisme kræver en forståelse af nye sociale bevægelser. Inden for teorier om nye sociale bevægelser understreges civilsamfundet som en vigtig arena for symbolsk kollektiv handlen. Desuden fremhæves vigtigheden af

processer, der fremmer autonomi og selvbestemmelse i stedet for maksimering af indflydelse og magt. De nye sociale bevægelser vægter postmaterielle værdier, såsom miljø, køn eller velfærd, frem for materielle. Inden for teorier om nye sociale bevægelser anerkendes desuden spontane og midlertidige netværk, som ofte står bag kollektiv handlen, i stedet for at antage at centraliserede organisatoriske former er forudsætningen for succesfuld mobilisering (Buechler 1995: 442f). Der kan her drages en parallel mellem de nye sociale bevægelses spontane og midlertidige netværk og de kreative aktivisters fragmenterede organisering. Dog arbejder de kreative aktivister mere med enkeltstående begivenheder end de nye sociale bevægelser, som i højere grad er karakteriseret ved at være længerevarende mobiliseret. De kreative aktivistgrupper er kendetegnet ved at slå ned på konkrete problemstillinger, og kan herefter opløses igen (Harrebye 2012: 157). På trods af deres decentrerede struktur tager de nye sociale bevægelser som oftest fat i værdikampe af mere længerevarende karakter.

De nye sociale bevægelser har mulighed for at opstå i alle former og størrelser. Nogle bevægelser er progressive og søger politisk indflydelse og kan karakteriseres som politiske bevægelser. Andre er mere regressive og kulturelle, og betegnes som kulturelle bevægelser. Kulturelle bevægelser kan være optagede af at ændre i den måde vi tænker, kommunikerer og lever vores liv (Buechler 1995: 451). De politiske bevægelser har et mere direkte og målbart formål, hvorimod de kulturelle har en mere indirekte, langsigtet effekt på samfundet. De kulturelle og politiske bevægelser kan dog have elementer til fælles. Ifølge Harrebye har de kreative aktivister evnen til at fremkalde opmærksomhed og til at få folk til at reflektere (Harrebye 2012: 55). De har på denne måde en tættere lighed med de kulturelle elementer frem for de direkte politiske elementer fra de nye sociale bevægelser.

Der er altså nogle sammenhænge mellem de nye sociale bevægelser og den kreative aktivisme. Det forekommer herefter relevant at undersøge, på hvilke områder den kreative aktivisme kan noget særligt. Som det fremgik i teori afsnittet kendetegnes den kreative aktivisme især ved sine

udtryksformer, som vægter ironi og forskellige former for kreativitet. De kreative aktivister bygger således på de samme grundsten som de nye sociale bevægelser, men videreudvikler delvist deres udtryk. De søger at præge gadebilledet og opildne medborgere og politikere til refleksion. Deres ironiske og simple formidlinger af kritik kan i en hurtigt skiftende medievirkelighed nemmere fange mediernes interesse og dermed potentielt ramme en bredere dele af befolkningen (Harrebye 2012: 152).

På baggrund af en sammenholdning mellem de nye sociale bevægelser og den kreative aktivisme, kan det altså udledes, at den kreative aktivisme ikke repræsenterer et paradigmeskifte i nye sociale bevægelser. De kreative aktivister bliver signifikante i deres udtryksformer og deres organisering omkring enkeltstående begivenheder, men kan stadig indfanges af de generelle træk for nye sociale bevægelser, som blev beskrevet tidligere. Den typologi som Harrebye fremsætter i sin Ph.d.-afhandling muliggør dog en konkretisering af, hvordan de kreative aktivisters organisering, mål og virkemidler adskiller sig fra andre aktivismeformer inden for nye sociale bevægelser. Denne typologi vil derfor danne udgangspunkt for undersøgelsen af Pink Army nedenfor.

4.2.2. PINK ARMY

Formålet med dette afsnit er at undersøge, i hvilket omfang Pink Army er sammenfaldende med den kreative aktivismes karakteristika. Som nævnt i metodeafsnittet blev interviewguiden udformet med en forforståelse omkring gruppens betegnelse som kreative aktivister (jf. s.18); dette vil nu blive analytisk efterprøvet. Analysens undersøgelse vil løbende understøttes med citater fra den interviewede medstifter af aktivistgruppen, som citeres under navnet General Ruseus.

4.2.2.1. ORGANISERING

De kreative aktivister beskrives i Harrebyes afhandling "Cracks" som værende præget af en fragmenteret organisering og mulighed for løs tilknytning. De er som oftest præget af en horisontal opbygning, og læner sig

således ikke op ad en centraliseret lederrolle. I stedet er alle tilknyttet på egne betingelser og udgangspunkter. "The new form of critique is better expressed through creative events, contemporary groups on Facebook and spontaneous reaction, than on policy agendas and membership" (Sørensen 2012, citeret i Harrebye 2012: 157).

Den interviewede medstifter, General Ruseus beskriver, hvordan Pink Army fra sin spæde opstart i de københavnske gader spredte sig til Miami og på et tidspunkt kunne tælle aktive i 14 amerikanske stater. I dag er Pink Army dog hovedsageligt et dansk fænomen primært tilknyttet København og Århus. Det fremgår dog tydeligt af Pink Armys hjemmeside, at der har foregået aktioner overalt i verden, som dokumenteres og lægges op (Pink Army, besøgt 02.12.12). General Ruseus mener, at der er omkring de 500-1000 aktive i Danmark, som er mere eller mindre tilknyttet Pink Army (Bilag 1: 9). Det er dog vigtigt, at huske på den løse organiserings vanskeliggørelse af konkret optælling. Det er således uvist hvilke parametre, der danner baggrund for dette tal; det værende enkeltstående engagerede eller mere længerevarende. General Ruseus gør det hertil klart, at der findes mange, som arbejder ud fra Pink Armys grundlag på eget initiativ, uden at han har viden om det. Et defineret antal for antal aktivister tilknyttet Pink Army er altså svært at udlede.

"Det er sådan meget selvfortolkende og selvforvaltende, man er med hvis man har lyst til at være med (...) Vi kender ligesom sagen vi kæmper for, men udover det så er der ikke nogen andre links, end dem vi har lyst til at skabe over for hinanden. Så det er en løs organisation." (Bilag 1: 10).

Pink Army kan ifølge General Ruseus siges at være bygget op på fragmenteret vis uden nogen form for central styring. Hertil uddyber han, hvordan han ofte oplever, at folk finder vej til gruppen eller tilknytter sig uden at tage kontakt til ham eller gruppens hjemmeside. Det knytter sig således til den kreative aktivismes spontane opståen og til tider projektorienterede forløb. Den kreative aktivisme kan ofte opstå omkring et enkeltstående problem eller event, for så at gå hver til sit igen (Harrebye 2012: 157). Dette stemmer ikke

på alle områder overens med Pink Army, da for eksempel vores respondent, General Ruseus har været tilknyttet gruppen de seneste 5 år. Han har således været kontinuerligt med ind over flere af gruppens aktioner.

Det er dog klart, når man åbner Pink Armys hjemmeside, at en løs og enkeltstående tilknytning er en velkommen mulighed hos gruppen. Startside byder således på et lille ikon med indbydelsen "Join us now", som fører en videre til en opskrift på medlemskab:

" 1) get a bag of toysoldiers, 2) paint them all pink, 3) deploy your troops all over town 4) document your actions 5) recruit " (Pink Army, besøgt 30.11.12).

At tilknytte sig gruppen på et spontant opstået grundlag omhandlende enkeltstående begivenheder er således muligt for alle. Den løse organisering, som findes hos Pink Army, gør det nemt at tilknytte sig, men ikke nødvendigvis nemt at få indflydelse. Man kan hurtigt engagere sig på Pink Armys egne præmisser, men ønsker man at påvirke eller ændre gruppens målsætning eller organisering besværliggøres dette i den horisontale og delvist anonyme struktur. General Ruseus understreger dog gentagende i interviewet vigtigheden af den åbne organisationsstruktur. Det er vigtigt, at Pink Army ikke viser tilbage til bestemte personer. Hvis strukturen er løs og udtrykket er i fokus, bliver budskabet i højere grad et fælleseje.

(...) alle mennesker kan forstå, men at alle mennesker også føler et eller andet medejerskab i det, og det kan det kun få lov til hvis det er en organisation som ikke "glider" tilbage til nogen. (Bilag 1: 12).

Det er således vigtigt, at Pink Army ikke handler om personlig profilering og værdier, men i stedet bliver et personneutralt kollektivt styret fænomen. Netop derfor understreger den interviewede medstifter også vigtigheden af udelukkende at benytte sig af hans Pink Army General navn, fremfor hans personlige navn. En personneutral styring problematiserer dog muligheden

for at komme i kontakt med dem, der formidler det kreative budskab. Dette besværliggør muligheden for medindflydelse, men også muligheden for kritik og spørgsmål til Pink Army.

4.2.2.2. MÅLSÆTNING

De kreative aktivister er mere præget af procesorientering end målorientering. De udtalte mål er således ofte af utopisk karakter og en direkte målstyring viger til side for en reflekteret proces. Pink Army erklærer deres hovedmålsætning i ti punkter på deres hjemmeside;

“ 1) All the wars in the world must come to an immediate end, 2) All the armies, militias, armed groups and terror cells in the world, must dissolve or rehabilitate and be placed in humanitarian operations around the globe (....)
(Pink Army, besøgt 02.12.12)

Pink Army arbejder altså mod et fastlagt mål, som er af utopisk karakter. Den interviewede General Ruseus uddyber i forhold til deres målsætninger, at det er symbolværdien i Pink Army, som har størst betydning (Bilag 1: 12). Symboler kan være med til at vække eftertænksomhed hos tilskueren, og de utopiske symboler kan således få en betydning uden at skulle resultatmåles med udgangspunkt i den konkrete utopiske målsætning (Bilag 1: 11f). General Ruseus påpeger, at de færreste ønsker krig i verden, og at freden som symbol derfor har en stor værdi. De lyserøde soldater symboliserer ”en krig mod krigen” (Bilag 1: 11f). Den symbolske værdi, som Pink Army ønsker at fremsætte, spænder godt overens med de kreative aktivisters ønske om at fremprovokere refleksion gennem kreativiteten.

The symbolic logic characteristic of the creative approach is most often communicated in artistic messages or happenings and is usually aimed at triggering the reflexivity of the everyday citizen and the public at large (Harrebye 2012: 148).

Dette underbygger de kreative aktivisters større sammenfald med de mere kulturelle nye sociale bevægelser end med de politiske. Det skyldes deres større fokus på kritik og spørgsmålsstilling, fremfor konkrete løsningsforslag. Pink Army kan siges at arbejde med en konkret målsætning om afslutningen af alle krige i verden, men målsætningens udtalte utopiske karakter betyder at den på sin vis fungerer mere som kritik end som et realiserbart mål.

4.2.2.3. UDTRYKSFORMER

Det fremgik tidligere, at de kreative aktivister særligt adskiller sig fra andre former for aktivister i deres kreative udtryk. De kreative aktivister arbejder som oftest med kreative aktioner og udtryk præget utopi og ironi. General Ruseus gør det klart, at Pink Army arbejder med humoristiske ironiske virkemidler, som ligger op til fortolkning og refleksion hos tilskueren.

(...)vi ville gerne arbejde med den her idé om fred ud fra en fri selvfortolkende måde, ud fra den lyserøde farve, legetøjssoldaten, og de krigsironiske omvendte analogier, som vi bruger (...) (Bilag 1: 12).

Han understreger løbende i interviewet, at den lyserøde legetøjssoldat bliver en ironisk repræsentant for freden, og krigen mod krigen. De lyserøde legetøjssoldater er de primære repræsentanter for Pink Army, men gruppen har med udgangspunkt i deres mangfoldighed i aktivister benyttet sig af en række forskellige udtryksformer, såsom breakdance-aktioner og kunstinstallationer. Dette viser tilbage til deres fragmenterede organiseringsform og selvfortolkende karakter, som blev understreget tidligere i analysen.

General Ruseus understreger gentagende i interviewet værdien i det simple budskab. Målet er at indfange budskabet i arbejdet med symbolikken så det fremgår tydeligt for tilskueren ved første blik. Det er vigtigt, at budskabet er let forståeligt for så mange som muligt, så det bliver inkluderende og kan skabe udbredt refleksion (Bilag 1: 12). Det simple budskab tydeliggøres med den ironiske og utopiske symbolik, som tegner udtrykket skarpt op. Pink

Army gør netop dette med sin krig mod krigen symboliseret af gruppens ikoniske lyserøde legetøjshær.

Pink Army er ikke et enestående eksempel på brugen af humor og ironi i deres kreative aktioner. Eksempelvis opstod *Foreningen for flere operahuse* med formålet at anlægge et kritisk perspektiv på kulturen og dens iboende klassesdifferentiering. Gruppen har primært lavet aktioner i forbindelse med rydningen af ungdomshuset. Udklædt som baroner og baronesser har de blandt andet opstillet et stort frokostbord midt i trafikken (Ellemann-Jensen Nielsen 2007). Foreningen for flere operahuse arbejder altså med en ironisk og humoristisk tilgang til finkulturen, og deres ironiske og humoristiske udtryksformer er altså også sammenfaldende med den kreative aktivismes.

Det letforståelige og simplificerede budskab som præger de kreative aktivistiske aktioner er nemt at formidle for medierne. Harrebye citerer den amerikanske politolog Thomas Rochon for at understrege dette.

The attention paid to the immediate impact of symbols seeks to facilitate the diffusion of the social movement message in a situation where the media tends to report superficially: 'If the message is embedded in the activity, then a report of the activity makes people think about the issue as well'. (Rochon 1988, citeret i Harrebye 2012: 135)

Citatet understreger de kreative aktivisters gode muligheder for at komme til orde i mediebilledet. General Ruseus giver også udtryk for en udtalt medieinteresse for Pink Army. Medieinteressen fremgår tydeligt af flere artikler og reportager fundet i både Information, Politiken, på P1 samt i netaviser såsom kunstavisen.dk. Dagbladet Information bragte eksempelvis artiklen *En lyserød krig mod krigen* i august 2012, som omhandlede Pink Armys indtagelse af byrummet med legetøj for at påminde, om at vi er i krig. I artiklen beskrives det, at "Når volden hærger i samfundet, opstår en blød modreaktion i street arten – eksempelvis med fredsbevægelsen Pink Army, der gør oprør mod krig – på krigens præmisser" (Meyer og Dandanell 2012).

Information-artiklen fremhæver her street-artens evne til at indfange sit budskab i enkle symboler. Pink Army og andre gadekunstneriske grupper i København arbejder med ironisk symbolik, som kan opfanges kort og konkret i mediernes overskrifter. Fænomenet *guerilla gardening*, hvor der sås planter som gror frem i små sprækker i den københavnske asfalt, arbejder også med symbolik. Guerilla gartnerne lader planterne være en symbolsk kritik af byen og dens konsekvenser for klima og planteliv. De symbolske og visuelle kritikformers evne til at billedliggøre deres kritik harmoner godt med de danske mediers dækning, som i mediekonkurrencen fremtvinger hurtige og letlæselige pointer.

4.2.3. SAMMENFATNING

Den kreative aktivisme må forstås i en kontekst af nye sociale bevægelser. Der er tale om en række sammenfald i kendetegn mellem de to. De kreative aktivister kan i sammenligningen primært noget særligt i forhold til udtryksformer og en om muligt endnu mere uforpligtende, horisontal og kortvarende organiseringsform end de nye sociale bevægelser.

Pink Army er præget af en løs organisationsstruktur med mulighed for en spontan og enkeltstående tilknytning. Aktivistgruppen arbejder ud fra en utopisk målsætning om en krigsløs verden. Herudover arbejder Pink Army med virkemidler og udtryksformer præget af ironi og humor. Således fungerer de lyserøde legetøjssoldater som en ironisk legekrig mod krigen, og budskabet bliver derved symbolsk og simplificeret. Det billedliggjorte budskab har stor betydning for Pink Army og de kreative aktivisters mulighed for at komme til orde i medierne. Det kan altså udledes, at Pink Armys organisering, målsætning og udtryksformer på mange måder er sammenfaldende med Harrebyes karakterisering af de kreative aktivister.

4.3. KREATIV AKTIVISME SOM SUPPLERENDE DEMOKRATISK DELTAGELSESFORM

3) I hvilket omfang kan den kreative aktivismes organisering, udtryksformer og målsætning realisere denne aktivismeform som en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati?

Det er blevet påvist at der er sket ændringer i vilkårene for demokratisk deltagelse i det danske demokrati. Herudover er den kreative aktivisme blevet sammenkædet med de nye sociale bevægelser, og Pink Army er blevet karakteriseret som kreative aktivister. Den øgede kompleksitet, der forekommer i det demokratiske system betyder at de politiske processer på både lokalt, nationalt og overnationalt niveau bliver sværere at gennemskue. Denne del af analysen tjener det formål, at undersøge, hvilke udfordringer og muligheder den kreative aktivisme møder i den demokratiske tilstand, som tidligere er blevet beskrevet, og endvidere, hvordan den kreative aktivisme ville fungere i den deliberative demokratimodel.

Det er vigtigt at holde for øje, at denne analyse undersøger den kreative aktivisme som et supplement til demokratisk deltagelse. Det er ikke nødvendigvis det perspektiv, som de kreative aktivister ser sig selv i.

”Men samtidig skal det også bare have lov at være hvad det er. Det skal også bare have lov at være enkelt, simpelt og naivt, det er det der fungerer ved det, at det er enkelt, at det ikke er kompliceret. Det er der alle mulige andre der tager sig af” (Bilag 1: 17f).

General Ruseus beskriver altså ikke Pink Army som en demokratisk deltagelsesform på lige fod med andre organisationer og foreninger. Dette projekt tager udgangspunkt i at undersøge den kreative aktivismes mulighed for politisk indflydelse, men med General Ruseus’ citat står det altså klart, at dette ikke nødvendigvis er Pink Armys mest centrale målsætning. Det vil

blive forsøgt at medtage dette perspektiv i analysen nedenfor, udgangspunktet er dog fortsat hvorvidt den kreative aktivisme kan fungere som en supplerende demokratisk deltagelsesform.

4.3.1. DEN FRAGMENTEREDE OG HORIZONTAL ORGANISERING

Som tidligere påvist i analysen er den kreative aktivisme præget af en decentral, horisontal og fragmenteret organisering, i kontrast til de mere centralt organiserede politiske institutioner, som de kunne ønske at påvirke. Denne fragmenterede og spontane organisering kan være hæmmende for en konkret indflydelse på de politiske institutioner. Harrebye tager udgangspunkt i sociologerne Eve Boltanski og Luc Chiapellos optik for at beskrive den kreative aktivismes organiserings begrænsninger. Den kreative aktivisme illustrerer, hvordan fragmenterede og projektorienterede civile organiseringer kan nedbryde traditionelle solidaritetsfællesskaber og politiske sociale bevægelser, som faciliterer en struktureret og kontinuerlig samfundskritik (Harrebye 2012: 168). Den løse organisering, som præger den kreative aktivisme, er altså i opposition til de klassiske og centrerede fællesskaber. Dette ses også hos Pink Army. Gruppens inkluderende mulighed for spontan ind- og udmeldelse betyder, at deres tilknyttede aktivister ikke har mulighed for at koordinere deres aktioner, og samfundskritikken bliver derved mere sporadisk. Samme udvikling præger den todelte udhuling af staten, som internationaliseringen og decentraliseringen repræsenterer. Som udledt tidligere i analysen bliver det sværere for borgeren at fremsætte specifik kontinuerlig kritik og vurdere hvem denne skal fremsættes til. Den fragmenterede udvikling, som kendetegner den kreative aktivisme, præger også demokratiets institutioner. Der kan argumenteres for, at dette komplicerer den kreative aktivismes mulighed for politisk indflydelse. Den kreative aktivisme må derfor formodes at møde udfordringer i forsøget på at fremsætte kontinuerlig samfundskritik i kraft af sin decentralerede form. "This strength also however seems to be the biggest problem for these groups, as they do not take the time to formulate a systematic structural critique pointing in one direction, serving as a coherent alternative to the existing order" (Harrebye 2012: 173).

På trods af disse komplikationer er det nødvendigt at påpege, at den kreative aktivismes løse organisering også bidrager til at inkludere og påvirke civilsamfundet. General Ruseus pointerer værdien i Pink Armys mulighed for at blive ejet af alle der ser det. Pink Army kan således blive en fælles fredskamp – en kamp som alle tilskuere kan få medejerskab i (Bilag 1: 12). Dette styrkes netop af den decentraliserede organisering, som ellers blev problematiseret tidligere i analysen. Ifølge Harrebye er det netop den kreative aktivismes løse organisering, der gør aktivismeformen til en effektiv formidler af det utopiske budskab. Dette understøttes af, at utopier handler om at skabe forhold, hvor borgerne blive frie til at påvirke deres eget liv og fremsætte alternativer til det eksisterende samfund (Harrebye 2012: 163). Denne frihed understøttes ikke af centralt organiserede strukturer, men i højere grad af den løse organisering, som alle nemmere kan få medejerskab i på forskellige præmisser.

Den kreative aktivismes løse organisering ville trives i den deliberative demokratimodel, hvor civilsamfundet, eller offentligheden, skal være magtfri og præget af den kommunikative handlen. Det deliberative demokrati vægter en lige mulighed for deltagelse for alle i civilsamfundet, hvilket ville øge den kreative aktivismes mulighed som supplerende demokratisk deltagelsesform. Den kreative aktivismes løse organisering muliggør at flere kan komme til orde, men bliver netop derfor også betinget af, at alle har lige mulighed for dette. Den kreative aktivisme er tilknyttet civilsamfundet, hvilket også harmonerer med det deliberative demokratis fokusering på civilsamfundets rolle i politiske beslutningsprocesser.

Det decentrede samfundsperspektiv, der opstilles i den deliberative demokratimodel, stemmer umiddelbart overens med decentraliseringen, som styrkedes yderligere med Strukturreformen. Denne umiddelbare overensstemmelse mellem det deliberative grundlag og udviklingen i det danske demokrati, medfører til dels en styrkelse af den kreative aktivismes mulighed for at påvirke de politiske beslutninger. Den decentrerende

udvikling har dog ikke entydigt inkluderende konsekvenser. Som påpeget tidligere i analysen (jf. s. 40) medfører decentraliseringens øgede brug af lokaludvalg og brugerbestyrelser til en differentiering i borgerens indflydelse. Dette skyldes blandt andet udvalgenes orientering mod specifikke målgrupper, som svækker de lige muligheder for deltagelse.

Med reference til Frasers begreb om underordnede mod-offentligheder, kan vigtigheden og værdien af en decentreret offentlighed, inddelt i flere underoffentligheder, også understreges. Fraser mener at flere konkurrerende offentligheder er et bedre fundament for demokratiet, da mindre magtfulde grupper i samfundet kan samles og formulere forskellige identiteter og behov (Fraser 1990: 66). En kreativ aktivistgruppe, som for eksempel Pink Army, kan siges at repræsentere en sådan underordnet mod-offentlighed. Deres inkluderende karakter og ønske om kollektivt medejerskab kan åbne op for en inklusion af borgere, der deler gruppens fortælling om identitet og behov. Fraser mener at en opståen af sådanne underordnede mod-offentligheder udvider den kritiske offentlighed (Fraser 1990: 67). En kreativ aktivistgruppe som Pink Army kan således, med inklusion af andre dele af befolkningen, stå stærkere med deres fælles samfundskritik i mødet med de øvrige offentligheder.

4.3.2. DE UTOPISKE MÅLSÆTNINGER

Som beskrevet ovenfor tager den kreative aktivisme udgangspunkt i utopiske målsætninger. Dette gør sig også gældende for Pink Army, der kæmper for en krigsløs verden. Harrebye citerer i denne sammenhæng den franske filosof og historiker Louis Marin, som i et værk fra 1984 beskæftiger sig med utopier. Ifølge Marin kan utopien fungere som en idealistisk og overordnet kritikform. Utopien er altså brugbar, men kan ikke udgøre et realiserbart politisk alternativ (Marin 1984: 274, citeret i Harrebye 2012: 163). Harrebye understreger uddybende, hvordan det er et udbredt krav, at hvis du kritiserer samfundets tilstand, er det en nødvendig forudsætning at fremsætte konkrete alternativer, hvis kritikken skal tages seriøst (Harrebye 2012: 175). De utopiske målsætninger, som de kreative aktivister

fremsætter, kan ikke siges at repræsentere disse påkrævede realiserbare alternativer. Det formodes derfor at disse utopiske målsætninger vil være svære at indføre og implementere.

General Ruseus anerkender sværhedsgraden i realiserbarheden, ved spørgsmålet om, hvorvidt en krigsløs verden kan realiseres:

”Jeg tror...jeg skulle jo sige ja. Men det tror jeg faktisk ikke på nej. Mennesker har altid været i krig, så det tror jeg sgu de vil blive ved med at være” (Bilag 1: 20).

General Ruseus gør det altså klart, at Pink Armys utopiske målsætning ikke er realiserbar. Han fokuserer gennemgående i interviewet i stedet på den grobund for refleksioner, som Pink Army kan skabe i civilsamfundet med sine visioner om en krigsløs verden. Dette eksemplificerer han senere i interviewet ved at beskrive, hvordan tilskueren ved synet af de ikoniske lyserøde soldater kan stille spørgsmålstejn ved sin mening, som kan lede til spørgsmålstejn til krigen og det danske engagement (Bilag 1: 20).

”Altså jeg tror ikke i sig selv Pink Army kan gøre noget, men symboler kan sådan lægge op til eftertænksomhed, som igen måske kan afspejles i de valg man træffer i livet(...)” (Bilag 1: 12).

General Ruseus påpeger endvidere, at denne eftertænksomhed kan betyde, at det kritiske udgangspunkt udbredes til andre. Således beskriver General Ruseus, hvordan Pink Army bidrager til en kollektiv bevidsthed om det rigtige i freden. Dette er med til at give gruppen sin værdi (Bilag 1: 20). De kreative aktivisters kritik udtrykkes symbolsk og med utopiske og alternative tilgange til problemløsning, hvilket kan genoplive politiske overvejelser og efterlade tilskueren med et ”hvad nu hvis..?” (Harrebye 2012: 162). Dette nuancerer tilgangen til utopiske målsætninger. I kontrast til beskrivelsen af utopiens mulige hæmmende virkning på budskabet, kan de kreative aktivisters arbejde med utopien som målsætning give muligheder for

nytænkning. Det er i denne sammenhæng centralt, at kreative aktivister ikke arbejder med utopien som et endegyldigt mål, men i højere grad som et forslag til alternativ organisationstænkning i samfundet (Ibid.).

4.3.3. DE IRONISKE OG HUMORISTISKE UDTRYKSFORMER

Ud fra et kritisk perspektiv risikerer den kreative aktivist med brugen af ironiske og symbolske virkemidler enten ikke at blive taget seriøst, ikke at blive forstået eller at blive misforstået (Harrebye 2012: 259). General Ruseus er bevidst om denne risiko for manglende forståelse af budskabet. Han kommer ind på emnet i forbindelse med en udstilling, 'Walk This Way', som Pink Army lavede i Køge i 2011 med intentionen om at sætte fokus på en krigsløs verden. Køge blev delt op i zoner, og indbyggerne skulle bevæge sig igennem byen med en mening legetøjssoldater, de hver fik tildelt.

"Og da jeg talte med nogle af dem bagefter så vidste de ikke sådan helt hvorfor de gjorde det, men det var bare sjov at de fik lov til at tage sådan noget soldater og sætte dem op på lygtepæle osv., de forstod det ikke rigtig" (Bilag 1: 14)

General Ruseus gør sig altså klart, at udtryksformerne kan risikere at stjæle opmærksomheden for det utopiske budskab, som ønskes formidlet. Dette er også problematisk for Pink Armys mulighed for at stadfæste sig som en underordnet mod-offentlighed der formulerer opfattelse af identitet og behov overfor det øvrige samfund. Hvis virkemidlerne "slører" aktivistgruppens formulering af sit budskab, og de nyligt engagerede således ikke ved, hvad de engagerer sig i, svækker det deres mulighed for at finde reelt fælles grobund for kritik.

Formålet med det utopiske budskab er at skabe grobund for refleksion. Der kan argumenteres for, at refleksionen kan styrkes af de ironiske virkemidler, som de kreative aktivister benytter sig af. Ironiens parodi er essentiel for politisk og kulturel debat, fordi det tvinger folk til kontinuerligt at genoverveje det, der ellers tages for givet (Harrebye 2012: 159). Ironien er

altså ikke udelukkende hæmmende for de kreative aktivisters budskab, men kan også give anledning til alternativ tænkning og genovervejelse. General Ruseus påpeger hertil, hvordan Pink Armys krigsironi, symboliseret ved den legende tilgang og den lyserøde farve, kan lægge op til refleksion og egen fortolkning hos tilskueren (Bilag 1: 12). De ironiske og humoristiske virkemidler synes altså samtidig at udgøre en styrke for den kreative aktivisme som supplerende demokratisk deltagelsesform.

4.3.4. SAMMENFATNING

Det kan udledes, at den kreative aktivisme ville have bedre muligheder for at opnå politisk indflydelse i en deliberativ demokratimodel end i det danske demokrati. Dette skyldes, at den deliberative demokratimodels magtfrie civilsamfund, præget af den kommunikative handlen, stemmer godt overens med den kreative aktivismes løse organisering, som forudsætter at alle har lige mulighed for at komme til ord. Et decentreret magtfrit civilsamfund styrker endvidere grundlaget for, hvad Fraser betegner underordnede mod-offentligheder. Pink Army kan repræsentere en sådan mod-offentlighed, og muligheden for indflydelse styrkes altså i den deliberative demokratimodel. Desuden har civilsamfundet gode muligheder for at påvirke de politiske institutioner i det deliberative demokrati. Det fremgår i analysen ovenfor, at den kreative aktivisme især bliver udfordret i muligheden for konkret indflydelse på politiske beslutninger i det danske demokrati. Det er altså de punkter, hvor det danske demokrati adskiller sig fra den deliberative demokratimodel, som særligt udfordrer den kreative aktivismes mulighed for politisk indflydelse.

Gennemgående for de udfordringer, den kreative aktivisme møder, står det klart, at disse som udgangspunkt knytter sig til muligheden for at opnå indflydelse på den politiske beslutningsproces. De kreative aktivisters muligheder og særlige kvalifikationer præsenterer sig i stedet i forbindelse med at opnå indflydelse på og påvirke det omgivende civilsamfund. Dog kan de ironiske og humoristiske virkemidler også gøre det sværere for det omgivende civilsamfund at gennemskue den kreative aktivismes budskaber.

5. KONKLUSION

Det er blevet undersøgt, i hvilken udstrækning den kreative aktivisme kan udgøre en supplerende demokratisk deltagelsesform i det danske demokrati. Konklusionen drages på baggrund af, at den kreative aktivisme belyses som en demokratisk deltagelsesform, der søger politisk indflydelse. Dette gøres velvidende, at de kreative aktivister ikke nødvendigvis anskuer den politiske indflydelse som deres vigtigste funktion.

Vilkårene for demokratisk deltagelse i det danske demokrati kompliceres af den todelte udhuling af staten som forum for kollektiv beslutningstagen. Vilkårene for demokratiske deltagelse er dog ikke ensidigt svækket. Internationaliseringen og decentraliseringen kan bidrage til nytænkende former for deltagelse i demokratiet på civilsamfundsniveau.

Den kreative aktivisme optræder som en sådan nytænkende tilgang til deltagelse i det danske demokrati, og eksisterer i en kontekst af nye sociale bevægelser. Pink Army er sammenfaldende med den kreative aktivisme i både organisering, målsætning og udtryksformer. Konklusionerne omkring den kreative aktivismes kunnen, som supplerende demokratisk deltagelsesform, drages derfor særligt på baggrund af undersøgelsen af Pink Army. Den kreative aktivisme kan noget særligt i forhold til dens ironiske og humoristiske udtryksformer og en særpræget horisontal og fragmenteret organisering. De kreative aktivister kan engagere og skabe refleksion i det omgivne civilsamfund med deres åbne organisering og ironiske og symbolske virkemidler. Selvsamme karakteristika bevirker, at den kreative aktivisme hindres i direkte at påvirke de politiske institutioner i det danske demokrati. Den kreative aktivisme møder altså udfordringer ved indflydelse på den politiske beslutningsproces, mens mulighederne opstår i forhold til at påvirke det omgivende civilsamfund.

I den deliberative demokratimodel vægtes civilsamfundets mulighed for indflydelse på beslutningstagningen i de politiske institutioner. Dette betyder, at den kreative aktivisme, gennem påvirkning af civilsamfundet, ville

havde bedre muligheder for at opnå konkret politiske indflydelse i den deliberative demokratimodel end i det danske demokrati.

I det danske demokrati kan den kreative aktivisme ikke erstatte andre demokratiske deltagelsesformer, men kan i nogen grad supplere dem. De kreative aktivister kan i deres fragmenterede og procesorienterede form engagere civilsamfundet på uforpligtende vis. Desuden kan den kreative aktivisme få civilsamfundet til at reflektere over de problemstillinger, som præger dagsordenen i de danske politiske institutioner. Det er altså ved at engagere civilsamfundet og skabe grobund for refleksioner i selvsamme, at den kreative aktivisme har sin funktion som supplerende demokratisk deltagelsesform. Det kan altså konkluderes, at den kreative aktivisme kun i dette omfang kan fungere som et supplement til andre demokratiske deltagelsesformer.

6. PERSPEKTIVERING

I dette afsnit vil det blive belyst hvilke andre temaer og perspektiver, der er kommet til syne i projektets proces, og hvordan et videre arbejde med disse kunne have belyst den kreative aktivisme på anden vis.

Forståelsen for den kreative aktivisme kunne have været styrket ved en videre undersøgelse af, hvad der kendetegner de individer, der vælger at engagere sig i netop denne aktivismeform. En større individuel forståelse for den enkelte kreative aktivist kunne have bidraget til den samlede forståelse for den kreative aktivismes samtidseksistens. Projektet kunne således have tegnet et billede af, hvilke dele af befolkningen, der engagerer sig i denne kreative udtryksform, og hvad det betyder for aktivismens udtryk. I forlængelse af en analyse af individet bag den kreative aktivist kunne man med fordel have undersøgt, hvilken motivation de deltagende beskrev som afgørende for valget af denne aktivistform frem for mere traditionelt organisationsarbejde. Analysen af hvem der engagerer sig i den kreative aktivisme, kunne suppleres af en undersøgelse af, hvor udbredt denne

aktivismeform er hos den danske befolkning; noget der kunne have været gjort med en mere kvantitativ tilgang end hvad der findes i dette projekt.

Et andet perspektiv på den kreative aktivisme kunne være at undersøge aktivismeformens tilgang til samfundskritik. De humoristiske, ironiske og blide udtryksformer er kendetegnende for den kreative aktivisme, som er undersøgt i dette projekt. Det kunne således have været interessant at sammenholde den kreative aktivisme med tidligere ungdomsoprør, såsom 68'er oprøret. Hvad siger denne kreative aktivismes blide oprørsform om den generation, der engagerer sig i den? Det kunne her også have været interessant at belyse, hvorvidt den kreative aktivisme med en humoristisk tilgang vil kunne udkonkurrere andre og mere klassiske oprørsformer som demonstrationer, underskriftindsamlinger og besættelser. Samt hvorvidt denne uhøjtidelige og uforpligtende kritikform bedre kan fange befolkningens interesse i samfundet i dag. Analysen kunne eksempelvis være foretaget med udgangspunkt i enten udviklingen i køn eller internettet og de sociale mediers udbredelse. Denne undersøgelse af den kreative aktivismes måde at fremføre kritik på, kunne være foregået i forlængelse af analysen af, hvem de kreative aktivister er.

7. LITTERATURLISTE

7.1. LITTERATUR

- Andersen, Heine (2007) *Jürgen Habermas*, i Andersen, Heine & Kaspersen, Lars B. (red) (2007) *Klassisk og moderne samfundsteori*. Hans Reitzels forlag, København
- Bryman, A. (2012) *Social research methods*. Oxford University Press, New York
- Buch-Hansen, H. og P. Nielsen (2012) *Kritisk realisme* i Juul, S. og K. B. Pedersen *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. Hans Reitzels forlag, København
- Buechler, Steven M. (1995): "New social movement theories" i *Sociological Quarterly*. S. 441-464.
- Christiansen, P. M. og L. Togeby (2006) 'Power and democracy in Denmark: Still a Viable Democracy' i *Scandinavian Political Studies*, årg. 29, nr. 1
- Dahlgaard, J., U. Hjelm, A. Olsen og L. H. Pedersen (2009) *Kommunalpolitikeres rolle og råderum*. Rapport udgivet af Anvendt KommunalForskning, København.
- Ellemann-Jensen, L. og A. Nielsen (2007) *Demonstrationen mod Ungdomshuset mødt af happening*. Bragt på Politiken.dk 06.01.07
- Elling, B. (2007) *Kritisk teori* i Fuglsang, L. og P. B. Olsen *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag, København
- Eriksen, E. O. og J. Weigård (1999) "Kommunikativ handling og deliberativt demokrati – Jürgen Habermas' teori og politikk og samfunn", Fagboksforlaget Vigmostad og Bjørke AS, Bergen
- Fraser, N. (1990) *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy*. Udgivet i 'Social Text', No. 25/26. Duke University Press, Durham
- Gundelach, P. (2011) *Små og store forandringer – danskernes værdier siden 1981*. Hans Reitzels Forlag, København

- Habermas, J. (2009) *Borgerlig Offentlighed*. Informations forlag, København
- Harrebye, S. (2012): *Cracks*. Ph.d.-afhandling ved Institut for Samfund og Globalisering, Roskilde Universitet.
- Højbjerg, H (2007) *Hermeneutik* i Fuglsang, L. og P. B. Olsen *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. Roskilde Universitetsforlag, København
- Juul, S. (2012) *Nyere kritisk teori* i Juul, S. og K. B. Pedersen *Samfundsvidenskabernes videnskabsteori*. Hans Reitzels forlag, København
- Jørgensen, T. B (1978) *En introduktion til Habermas: Borgerlig Offentlighed*. Samfundslitteratur
- Kelstrup, D., S. Martisen og M. Wind (2008) *Europa i forandring*. Hans Reitzels Forlag, København
- KL, Danske Regioner og Indenrigs- og Socialministeriet (2009) *Status for kommunalreformens gennemførelse*. Udgivet af Indenrigs- og Socialministeriet, København. S. 3-16, 85-86.
- Meyer, I. og N. Dandanell (2012) *En lyserød krig mod krigen*. Bragt i Information, 1. sektion, d. 22.08.12
- Sørensen, E, A.D. Hansen og C. Greve (1996) *Demokrati i forandring*. Offentlig Sektor – vilkår og forandring

7.2. INTERNETSIDER

- Brugerbestyrelser på tværs – erfaringer fra kommuner og amter: <http://www.akf.dk/udgivelser/96/brugerbestyrelser/> (besøgt 06.12.12)
- Europa-Parlamentet/Nyheder: <http://www.europarl.europa.eu/news/da/pressroom/content/20101215IPR10190/html/Saml-en-million-underskrifter-og-bed-EU-om-en-ny-lov> (besøgt d. 27.11.12)
- Kommunalreformen bliver til <http://www.sm.dk/data/Dokumentertilpublikationer/IM/Kommunalreformen%20-%20kort%20fortalt/kap01.htm> (besøgt 06.12.12)

- København: formel og reel indflydelse gennem lokaludvalg:
<http://www.kl.dk/Kommunalpolitik1/Kobenhavn-Formel-og-reel-indflydelse-gennem-lokaludvalgene-id36811/?n=0> (besøgt 28.11.12)
- Pink Army: www.pinkarmy.net (besøgt 08.11.12)
- Valgdeltagelse i EU-landene:
<http://www.euo.dk/emner/parlamentsvalg/underside1/valgtekan/valgdeltagelse/> (besøgt 11.12.12)